

КАРЛ МАЙ АБДАХН ЕФЕНДИ

Превод от немски: Любомир Спасов, 1997

chitanka.info

1. В КОНТРАБАНДИСТКАТА ПИВНИЦА

Много компетентни и некомпетентни хора си бяха давали труда да разрешат загадката, която днес ще разкажа, но все напразно. Никой не бе успял да прозре цялата тая нечиста банда. Тя се състоеше от пет души, но всички те имаха само три имена, а именно двама Ахмед ага, двама Селим ага и Абдахн ефенди, същинският повелител.

Четиримата аги бяха офицери. Ефендите не беше войник и същевременно толкова дебел човек, какъвто рядко съм виждал. Той се занимаваше със скотовъдство, селско стопанство, хлебарство, месарство, риболов, лов, гостилничарство, вътрешна и външна търговия и едновременно беше шейх ел белед, кадия и имам /селски кмет, съдия и духовник/ на простиращата се надалеч област Джан, през която минаваше турско — персийската граница.

Оттам и титлата ефенди, която той изискваше всеки да му присъжда.

Джан е разположена много високо в южната част на кюрдските планини. Там се извисяват планините Улухм — две вериги от на места рязко разграничени, на места преливащи едно в друго, възвишения, които се простират все една до друга от северозапад на югоизток и образуват помежду си дълга, дълбока долина със стръмно отсечени стени, по чието дъно протича богата на риба река. Рибата принадлежеше на ефендите. Той го твърдеше и заплашваше да застреля всеки, който се осмели и една-единствена перка макар да улови. Планините Улухм, както и лежащата помежду им долина, са обрасли много гъсто с храсталак и гора, където се въдеше дивеч в изобилие. Ефендите твърдеше, че и той му принадлежал, и се канеше да обеси всеки, който има наглостта и една-единствена мишка да побутне макар.

Който познава Турция и Персия, знае, че по границата на двете страни по всяко време се върти оживена и доходна контрабанда. И никога друго място не е привличало вниманието на митническите и данъчните власти на двете държави както областта Джан, която със

своите планини, клисури и гори направо предизвиква контрабандистите да се съсредоточават тук.

Един широк кервански път, свързващ Персия в Турция, води направо през Джан и следователно също така направо през планините Улукм. Това е официалният път, по който е разпоредено да се движат лица и стоки. Всеки друг бива считан като потайна пътека и който тръгне по него, се подхвърля на опасността да бъде сметнат за контрабандист, та дори за грабител и браконьер на риба и дивеч. Там, където керванският път се спуска от източната страна в долината, се намира главната надзорница на персийските митничари. Там, където слиза от височината по западната страна, се намират постройките на турската митница. Следователно двете служби са разположени високо горе по двата ръба на долината. А долу, между тях, един мост прехвърля реката покрай имението на ефендите. Той твърдеше, че и мостът му принадлежи, и се заканваше да окауши всеки, който мине по него, без да му плати съответната такса. Чифликът му се състоеше от значителен брой къщи, колиби, обори, навеси, къшета и дупки, които отлично можеха да служат за въртенето на споменатите по-горе дейности и занаяти. Двете най-просторни постройки бяха кервансарайи. Един вдясно от шосето за тези, които идват отдясно, значи от Персия за Турция, един отляво на пътя за идващите отляво, сиреч от Турция за Персия. Пътниците и от двете страни имаха възможност да се подслонят със стоките и животните си и да си отпочинат и пренощуват. В главната постройка, в която хазяйстваше самият Абдахн ефенди, имаха възможност да отседнат и знатни лица. Тя предлагаше две стаи над приземния етаж и още две одаи, разположени над тях. Значи имаше нещо като първи и втори етаж, но които не са били планирани при строежа на пивницата. Те по-скоро образуваха един прост куб от дъсчени стени, стъкмени едва по-късно върху равния покрив, за да се придобият тези четири помещения за подслон.

Бях се изкачил тук горе от Багдад с моя забавен Хаджи Халеф Омар, за да яздя после към Техеран. Отбихме се не в някой от двата кервансарая, а в главната постройка, където имаше и стая за гости. Бяхме сметнати за знатни хора, оценявайки ни по конете, които бяха от най-чиста арабска раса и с онази скъпоценна сбруя, която в Персия бива наричана решма. В стаята седяха петима души — трима по-възрастни и двама млади. Единият от възрастните беше чудовищно

дебел. Беше се наместил на явно специално приготвено за него солидно място. Да седне по ориенталски, не би могъл да се осмели, понеже после нямаше да му е възможно да се изправи. Като го съгледа, Халеф ми каза тихо:

— Машаллах /Чудо на Аллах/, какъв човек само! Който го обиколи три пъти, ще трябва пътем четири пъти да се отмори.

Този мъж беше Абдахи ефенди, съдържателят. Бузите му се издаваха като две полукълба, а очичките му почти се губеха в обгръщащата ги тлъстина. Устата едва се движеше, а мустакът крееше излишен и задушен под буцата говежда лой, наречена нос. Но чертата на добродушие, свойствена обикновено за пълните хора, липсваше на това лице. Очите бяха кривогледи, а когато „ефендите“ говореше, гласът му имаше високомерен, безцеремонен тембър. Когато влязохме в стаята, той ядеше. Както скоро забелязах, това бе любимото му занимание.

Единият от другите двама възрастни имаше дългнесто и тясно птиче, а другият — късо и много широко булдогско лице, но и двете с чисто ориенталски черти и обгърнати от дълги, гъсти бради.

Двамата по-млади мъже си приличаха. Единият се подхилкваше постоянно като лисица, а другият седеше, вървеше и стоеше все приведен като някоя невестулка, промъкваща се към курника.

Не бяха привлекателни тези хора, но необикновено странни. Още от пръв поглед човек чувстваше, че не може да се свърже с тях, освен ако не пожелае да му се случи нещо повече или по-малко неприятно. По стар ориенталски обичай ефендите ми каза, че той е съдържателят, и ми назова имената и професията на другите четирима мъже. Те се титулуваха помежду си „ага“, което означава нещо като „господин“ и винаги се поставя след името. Тези четирима души имаха само две имена. Двамата по-възрастни се казваха Ахмед ага, а двамата по-млади — Селим ага. И още нещо, към еднаквите имена се присъединяваше и еднакъв чин. Дамата Ахмедовци имаха полковнишки чин, а двамата Селимовци бяха лейтенанти, значи и четиримата — офицери. Запитах се каква ли причина можеха да имат в Константинопол и Техеран да изпратят двама толкова висши и заслужили офицери, какъвто би трябвало да е един полковник, в тази толкова усамотена местност. Агите се оказаха изключително общителни. Те видимо се зарадваха, че ще могат да побеседват с един образован човек, а като чува, че съм

европеец, очевидно сметнаха за много важно да се проявят пред мен в добра светлина.

По тази причина непрекъснато ми разказваха защо са дошли от Багдад и Техеран и са останали тук.

Както уверяваха, от контрабандата тук вече не се издържало. Митниците кажи-речи вече не носели нищо и ето как две правителства се споразумели да снемат досегашния разхайт и контрол над границата и да го предадат в твърдите ръце на военните. Но това не можело да стане, без преди туй съответните военни да са преминали един период на обучение, през който да се запознаят със своите задължения и свикнат със службата си. Ето защо от двете страни били изпратени за Джан по един капитан, един старши лейтенант и един лейтенант с трима редовни войници за тяхна обслуга. Резултатът се проявил изненадващо бързо. Двамата капитани и двамата старши лейтенанти били на бърза ръка очистени заедно с техните войници от контрабандистите. Но двамата лейтенанти се опазили с двамата си войници. Те извършили промяната и установили, че досегашните началници са правили обща далавера с контрабандистите и са измамили властите с огромни суми. Престъпниците били снети от служба и откарани във вериги в Техеран и Багдад. Напълно естествено лейтенантите получили освободените постове. Те останали за постоянно, но само от чувство за дълг, защото ако си тръгнали, мъчно потиснатата контрабанда веднага щяла да вдигне пак глава и всички усилия да идат напразно. Но командирската власт проявила благородност за тази толкова безпримерна безкористност и вярност. Лейтенантите и войниците били подобаващо повишени. Когато дойдох в Джан, лейтенантите бяха произведени вече в полковници, а войниците бяха стигнали до лейтенантски чин. Понеже първите двама се казваха Ахмед, последните Селим, а и четиримата бяха аги, човек можеше да ги отличи единствено чрез това, че двамата турски офицери биваха според турската, а двамата персийски според персийската практика назовавани. Полковник на турски е миралай, а на персийски — сертикс. На турски лейтенант е мюлазим, а на персийски наиб. Ето как възрастният с птичата физиономия биваше назовавай миралай Ахмед аха, възрастният с булдогската муцуна сертикс Ахмед ага, младият с лисичия образ — мюлазим Селим ага, а младият с невестулковия лик — наиб Селим ага.

Аз и Халеф изобщо нямахме намерение да останем тук, а само да закусим и позволим на конете ни да починат, но видът на петимата мъже събуди у мен желание да ги поопозная. Хапнахме и после аз напуснах стаята, за да направя една разходка из околността. Когато се върнах след два часа, Халеф вече не седеше на мястото си, а при петимата мъже. Те бяха пожелали да отиде при тях и после го бяха разпитали. Който познава моя дребен Хаджи Халеф, знае какви шлюзове на речовитост се отварят от негова страна, за да поставят в най-ярка светлина нашите преживелици и хилядите достойнства, които ни приписваше. За мое голямо удивление бях приветстван с шумно ликуване. Всички аги даваха вид, сякаш отдавна ме познават и обичат, а тантурестият ме помоли най-настоятелно да бъда негов гост, докато ми е угодно, без нищо да му плащам. Трябвало само да му сторя услугата възможно повече дивеч да му отстрелвам. Съгласихме се, тъй като това ни осигуряваше предимството да кръстосваме необезпокоявано горите. Аз поставих само условието да ни се предостави добър подслон и да се дава силен, питателен фураж на нашите коне. Отговорът предизвика всеобща радост. Животните получиха една набързо очистена само за тях конюшня и предостатъчно ечемик, накисната царевица и чукан боб да си подсладят душицата. Що се отнася до нас самите, прекомерно дебелият ефенди обясни, че лично ще ни покаже стаите, които ще обитаваме. Той иначе никога не се грижел за гостите си, понеже нямал време за това. Фактът, че сега си давал този труд, бил отличие, което трябвало с благодарност да приемем.

Поведе ни навън зад къщата, където едно дървено стълбище водеше до равния покрив. Заизкачва се там пред нас с пъшкане и стенания по крачка за минута. Ние, вървящите след него, имахме щастието със смирение и преданост да се наслаждаваме на гледката от неговите безформени телеса. Покривът беше дълъг и широк. Състоеше се от здраво трамбована глина. Можеше да го обхождаш с големи крачки. От споменатия вече дъсчен куб, формиран от дъсчените стени по средата на предния ръб, той бе загубил само една четвърт от своята площ. Ние получихме двете стаи, разположени непосредствено върху плоския покрив. На него се излизаше през една врата. Към горните две одаи водеше нещо средно между паянтово дървено стълбище и подвижна стълба. Те бяха вече заети, и то от двама чужденци. Единият

бил от блатистата област на Басра, значи турчин, другият от страната на треската Луристан, значи персиец. Блатната треска ги довела до ръба на смъртта и принудила да дойдат за няколко месеца в Джан, за да се възстановят на здравословния планински въздух. Вече от две седмици били тук, но нямало да ни додояват, тъй като целия ден прекарвали в гората.

Стаите много ни харесаха, понеже ни предлагаха свободен изглед във всички посоки и бе достатъчно само през вратата да излезем, за да се озовем на открито, без да се налага да слизаме долу при другите хора. Но за съжаление не бяхме единствените обитатели на тези богато обзаведени с възглавници, одеяла и килими помещения. Тук живееше грамаден брой от онези малки, прелестно ухаещи и общителни същества, които арабинът нарича бакка, а персиецът зае или миле — дървеници. Тези паразити впрочем не са безопасни, тъй като ухапването им при всички случаи действа отровно. Ефендите бе споменал, че няма да приеме от нас заплащане. Но аз имах предчувствието, че тръгването ни няма да е така миролюбиво като идването, и ето защо сметнах за изключено да приема нещо от него без ответна услуга. По тази причина сега му съобщих, че приемам стаите и ще си платя също всичко друго, макар той да е отказал. Тогава оня с изненадваща откровеност ми призна, че и той си го е мислил, както съм го казал. Един порядъчен човек никога не вземал нещо даром, а заплащал толкова повече, колкото по-малко му било поискано. И понеже той не бил поискал хич нищо от мен, разчитал на най-високата цена, която можело да има тук горе. Когато го приканихме да я определи тази цена, той поклати глава и отговори, че предоставял това на мен. После ни остави сами и заслиза от равния покрив, при което старите стъпала на стълбата запращяха. Халеф се ухили:

— Колкото тлъст и безформен е тоя, толкова недодялано е и кождерството му! Ама ние ще му платим, нали, ефенди? Нито твърде много и нито твърде малко!

Той измъкна от пояса любимия си камшик от хипопотамска кожа, за да покаже с няколко енергични движения на ръката с каква монета се кани да му плати. После слязохме след ефендите да се заловим веднага с възложената ни работа. Преди да потегли, Абдахи ефенди ни настави как да се държим:

— Цялата гора е моя и цялата околност е моя. Вие значи можете да отидете накъдето си поискате. Само от дъскорезницата на Бен Адл трябва да се пазите. Той е мой враг. Предупреждавам ви да не стъпвате в неговия имот и да не приказвате с него. Той застрелва всеки, осмелил се да го доближи. Така че внимавайте!

— Къде се намира дъскорезницата? — осведомих се аз.

— Ако тръгнете нагоре все покрай водата, ще стигнете първо един поток отдясно, сетне един отляво и после пак един отдясно. Край тоя поток се е установил хърсъзът Бен Адл, за да загрозява нашата красива Джан. Баща му беше началник на тукашната персийска митница. Той сега е окован във вериги. Бащата на неговата жена беше началник на тукашната турска митница и сега също лежи в синджири. Двамата бяха уволнени и наказани, защото са вършили големи зулуми. Трябваше да предадат всичко, което притежаваха. Само едно не можах да им отнемат, а именно земята, която бяха закупили за своите деца. На нея те им построиха една къща, а после ги ожениха. Тая къща бе превърната в дъскорезница, в която тези деца живеят сега като мъж и жена, за да секат дърветата ми и ме ядосват до смърт. От трупите правят дъски, които пращат през цялата планинска област до Курдазир и Феридан, та даже до Техеран и Исфахан, където сковават от тях поклоннически ковчези. Тоя куп пари можех да печеля и аз. Те ми ги отнемат! Ей затова ви забранявам да дружите с тях. Ако въпреки всичко го сторите, моето отмъщение ще ви унищожи.

— Моето също! — извика Ахмед ага, Птичето лице.

— Моето също! — извика Ахмед ага, Булдогската муцуна.

— Нашето също! — предупредиха вкупом двамата Селимовци, Лисицата и Невестулката.

След като сметнаха, че с това са извършили дълга си, физиономиите им приеха отново най-радушен израз и бяхме освободени със сияйно доброжелателство.

Поехме мълчаливо нагоре покрай водата, всеки зает със своите мисли. Едва от три часа се намирахме при тези хора, но въпреки това кратко време вече знаехме колко ниско стояха. Още не беше възможно да ги прозрем, наистина, но и двамата хранехме убеждението, че сигурно ни е отредено само лоши неща да разкрием. След като доста време бяхме вървели мълком един до друг, Халеф попита:

— Сихди, да ти кажа ли какво мислим сега двамата?

— Двамата мислим — отговорих аз, — че сега толкова повече трябва да отидем при Бен Адл. Той вероятно е един почтен човек!

— Досуц моето мнение. Аз отсега още го обичам. Когато един такъв бангъоз, тлъст, алчен за имане Абдахи мрази, той сигурно заслужава човек да го дари със своето уважение и доверие. Подуши ли как вонеше ефендите, когато изкачваше стълбите пред нас?

Аз само кимнах, а той продължи:

— Той вони на всички възможни калпави миризми, но най-вече на духовна и душевна пустота. Раздвижи се, ефенди, та да вървим побърже!

Удвои крачките на късите си крака и ме принуди и аз да ускоря ход. След половин час достигнахме първия, шумящ отдясно поток, а след още половин час онзи, който изливаше отляво водите си в реката. Долината, която следвахме, беше на места много широка, на други тясна, но навсякъде обрасла с гъст подлес, от който стърчаха короните на по-високи дървета. Тук имаше такова дървесно царство, което за Персия можеше да бъде сметнато за чудо. Трябва да бе минало отново половин час, така че вървахме вече в продължение на час и половина, когато достигнахме третия поток, или втория, вливащ се отдясно. Свърнахме в тази посока, тръгвайки срещу неговото течение. Пътят тук беше по-проходим. От време на време той дори напускаше потока, за да скочи по права линия някоя извивка. Докато го следвахме нагоре, тези завои оставаха под нас ту от дясната, ту от лявата страна. Трябваше да преминаваме по малки мостчета. Бълбукането и ромолът на водата се носеше ту отсам, ту отвъд. При един от тези случаи чухме и човешки гласове. Като че бяха женски. Спряхме и се ослушахме. Пътят на това място минаваше над потока. Два исполински бука растяха на известно разстояние от него, и то точно на откоса към потока. Половината от корените им се губеха в почвата от наша страна, другата половина се спускаха на открито от срещуположната страна, достигаха долу земята и изчезваха в нея! Тези открито разположени коренища образуваха нещо като ниша, в която бяха измайсторени от камък и мъх две пейки — една ниска и една по-висока.

Виждаше се, че това място бе за молене.

За да разберем кой говори тук, пристъпихме до буквите стволоче, снишихме се тихо и тайно надникнахме долу. На ниската пейка коленичеха едно до друго две деца, момче и момиче. Бяха

сложили сключените си ръце в скута на една жена, която седеше пред тях на по-високата пейка. Всички се молеха, хорово. И молитвата не беше от Корана, а от Библията, по-точно „Отче наш“ на арабски.

Молеха се по един безкрайно затрогващ, доверчив начин. Очите на децата бяха отправени пълни с любов към майката. Тя беше вдигнала поглед към небето, а очите ѝ блестяха със свещен плам. Виждахме и чувахме, че тук се молят три сърца, които наистина вярват в силата и добрината на този, към когото се обръщаха. Когато започнахме да слушаме, тъкмо бяха свършили с първите строфи. Сега продължиха:

— Насъщния ни хляб дай ни днес! И прости нам дълговете ни, както ние прощаваме на нашите длъжници! И не въведи нас в изкушение, но избави ни от лукавия! Избави ни от Абдахн ефенди и от всичките му приятели! Освободи бащата на нашия баща и бащата на нашата майка от веригите, с които невинни са хвърлени! Ти можеш да ги спасиш, ако поискаш! Амин!

Когато свършиха, майката притисна главиците на децата към сърцето си и даде на всяко по една целувка. Обзе ме дълбоко униние. Изправих се и се отдалечих от дърветата. Подслушването тук ми се стори като осквернение на молитвата. Халеф, изглежда, имаше същото усещане. Повлече ме още по-нататък и каза:

— Ела, да вървим!

Едва когато се бяхме отдалечили достатъчно и бяхме обградени от храсталак, Халеф установи отново крачки. После попита:

— За кои смяташ тези три лица, ефенди?

— За жената и децата на притежателя на дъскорезницата Бен Адл — отговорих.

— Аз също. Дъскорезницата сигурно вече не е далеч оттук, защото това място беше молилия, каквато човек си устройва възможно по-близо до къщата. Право към бичкиджийницата ли ще вървим?

— Не. Поне не веднага. Първо ще я обходим, без да ни видят. Винаги е от предимство да имаш пълна картина за жилището, преди да отидеш при намиращите се вътре хора.

— Смяташ за препоръчително да се поинтересуваш и от тялото, преди да пристъпиш към изследване на духа?

— Да. Хайде сега!

Продължихме. Така беше, както предположи Халеф. Дъскорезницата беше близо. Не бяхме стигнали кой знае колко далеч и спрях изненадано. Видях пред мен да се разкрива една прелестна гледка, по-очарователна и задушевна от която не би могъл да замисли никой художник. Почувствах се едва ли не като по родните места. Тясната досега клисура на потока внезапно се разшири до една значителна котловина. Беше разположена на изток и още при пръв поглед издаваше, че собственикът ѝ е грижовен, разсъдлив и изобщо опитен мъж. Окръжността, която дъното на долината описваше, беше разработена в нивя, ливади и пасища, напоявани от потока. Срещу нас видях кариера, на която работеха хора. По отсамния планински склон се претегляха две големи, добре поддържани градини. Дъскорезницата се намираше между тях, но колелото ѝ се задвижваше от потока, а водата идваше по специален улей. Вътрешното устройство не ни беше известно, но следваше да се очаква, че прилича на обикновена немска дъскорезница. Отпред бяха подредени на големи купове трупи, дънери и дъски. Странично се издигаше ниска, но доста обширна постройка, която сигурно служеше за хижа. До нея имаше оградено с плет място, на което стояха чужди камили, катъри и мулета, предназначени за отнасяне на дъските. Навсякъде се виждаха трудещи се хора. По пасищата пасяха коне, крави, овце и кози, а около тази красива, радваща картина високостеблената гора изтегляше своята гъста, закриляща рамка. Не беше трудно да се разбере защо дебелият Абдахн ефенди така здравата се ядосваше от този имот, това трудолюбие и явно благосъстояние.

Спряхме в края на гората и трябваше да направим само още няколко крачки, за да излезем на открито. Подлесът се състоеше от гъсти храсти жасмин и диви вишни. Цветовете им искряха и разнасяха ухание, каквото те в Германия никога не достигат. Тъкмо се канех да напусна закрилата на дърветата, за да видя накъде да се насочим, когато от близко разположената градина се зададоха трима мъже и трябваше да отстъпя. Насочиха се към мястото, където се намирахме. Нали тук излизаше пътят, който вероятно бе не само нашият, но и техният.

Скрихме се зад ярката зеленина и ухаеща белота на жасмините, за да ги пропуснем да минат, но нещата се развиха другояче.

Двамата бяха попрехвърлили години, но още бодри и държеливи. Движенията им бяха изпълнени с достойнство, стойката им беше горда и стегната, почти военна. Имаха цялостни бради. Третият беше значително по-млад от тях, силен и крепко сложен, с необикновено открито, умно лице. Носеше само мустаци. Дрехите му показваха следи от работа, но личеше, че не е работил като подчинен. Към двамата по-възрастни мъже се отнасяше с видимо уважение.

— Дали това не е Бен Адл, собственикът на дъскорезницата? — попита Халеф.

— Много вероятно — рекох аз.

— Другите двама не са оттук — продължи той. — Те са знатни люде. И завиват към пътя, който води надолу към главната долина и после към къщата на Абдахн ефенди. Знаеш ли, струва ми се приемлива мисълта, че това са двамата непознати, които живеят в стаите над нас, макар да имам някакво основание. Щом Абдахн ефенди ни забрани да идваме насам, то може да се приеме, че е забранил и на другите двама гости.

— И които също като нас са били на мнение, че не са длъжни да се подчинят! Но тихо! Те са вече тук.

Смятахме, че тези хора ще минат край нас. Те обаче не го сториха, а спряха на мястото, където пътят излизаше от гората. Скоро видяхме и чухме защо. Не бяхме се заблудили. Бяха тези, за които ги смятахме, а именно притежателят на дъскорезницата и двамата непознати от Басра и Луристан, живеещи точно над нашите стаи. В градината бяха провели важен разговор и стопанинът сега придружи гостите си дотук, откъдето започваше пътят им през гората.

Позабавиха се няколко мига да се сбогуват.

— Значи нещата си остават така — каза единият от възрастните мъже на арабски, но по изговора го сметнах за персиец. — За съжаление вече не ни остава друго средство. Ако и то не даде резултат, преустановяваме разследванията и се връщаме в гарнизоните си.

— Опазил Бог! — въздъхна собственикът на дъскорезницата и склочи ръце.

— Тогава наистина вече няма да ни остава нищо друго — потвърди другият възрастен мъж, който безусловно беше турчин. — Признаваме, че тези трима души са във висша степен подозрителни, но не можем да докажем нищо против тях. Митницата вече не носи нищо,

а пък знаем, че значителни количества стока минават в двете посоки тъкмо тук през Джан. Надявахме се на теб. Нали живееш тук и познаваш обстановката. Твърдеше, че баща ти и бащата на твоята жена били невинни наказани. Значи имаш всички причини да ни помогнеш да докажем какви маски са тези тримата. Но какво открихме досега?

— Нищо, нищичко! — отговори персиецът бързо. — Само едно стана ясно, а именно че двамата Ахмед ага си приписват полковнишки, а двамата Селим ага лейтенантски чин, макар на кой да не е минало през ума да ги повишава. Ахмедовците и до днес са си лейтенанти, а Селимовците обикновени войници. Но това не ни дава основание да ги накажем. Те просто ще кажат, че това е майтап, или че са сметнали тази заблуда необходима заради контрабандистите, за да направят впечатление на престъпниците и им вдъхнат страх. В своите доклади те никога не са се представяли за нещо по-високо от това, което са, и ето защо за тези самозвани чиновци пред народа може най-много да последва мъмрене. Толкова повече че те никога не са носили униформа, да не говорим тази на чин, какъвто не притежават. Тези трима мъже са или издъно честни хора, или толкова печени мошеници, че не можем да получим и най-малкото оръжие срещу тях. Въпреки твоята помощ и въпреки че от две седмици живеем при тях и така зорко ги наблюдаваме, че сигурно нищо не ни се е изплъзнало, не постигнахме нищо. Заръчаният от мен в Техеран пратеник ще пристигне след четири дни...

— А моят от Багдад приблизително в същия ден — заяви турчинът, прекъсвайки го на думата.

— Значи ще дойдат в Джан в един и същи ден — каза собственикът на дъскорезницата — и двамата така наречени полковници по едно й също време ще получат хабер, че един персийски и един турски таен пратеник ще дойдат като мандатъори и пълномощници на своите правителства, за да проведат разследване срещу тях. Че тези двама пратеници са вече тук, те нито подозират, нито предчувстват. От това известие те ще изпаднат в голяма възбуда. Ще се разтърчат насам-натам и денонощно ще работят, напрегвайки всички сили, да заличат следите на своята престъпна дейност. Ще изгубят спокойствието си и ще отслабят своята предпазливост. А ние ще удвоим нашето внимание и ще забележим, ако се издадат с нещо.

— Това е, на което се надяваме — призна персиецът. Че тогава твоят баща и бащата на твоята жена ще са също на път, няма да бъде упоменато в хаберите. Те ще се изплашат ужасно, като видят двамата, и мигът на този уплах така ще ги сащиса, надявам се, че да издадат всичките си тайни.

— И тогава нашите бащи ще бъдат освободени? — осведоми се притежателят на дъскорезницата.

— Само в случай че се докаже, че по онова време те са били невинни. Защото онова, което тримата хубостници са извършили след това, не може да освободи бащите ви.

— Ние всеки ден молим Бога за помощ.

— Това е напусто.

— Защо? Може би защото съм християнин?

— О, не! — усмихна се персиецът. — Не само затова. Аз съм шиит, моят другар тук е сунит, а ти си християнин. Ние сме такива единствено защото нашите бащи са били такива. Простият народ обаче си го приписва като заслуга. И иска за тази заслуга Аллах винаги да е готов да му служи. Той се моли, което означава, досажда му. Изисква от него неща, които той не е длъжен да направи. Моят другар е сунит, наистина, но изцяло отрича Аллах. Вярно, аз, шиитът, не го отричам, но не го считам способен за проводник и слушател на желанията, които отправяме към него. Ако ти вярваш, че той обръща внимание на наличните милиард и половина хора, то е неизлечимо объркан в главата.

— Не, вие сте обърканите!

— Докажи го!

— Аз не мога. Това може само Бог!

— Тогава нека той го докаже!

— Е, да, такава е естеството на неверующите — кимна собственикът на дъскорезницата. — Първо заявяват, че няма Бога, а после изискват той въпреки това да им се открие и ги чуе. Така че вашето неверие стъпва на много слаба нога.

— Не се подигравай! — повели турчинът. — Ти си един нарязвач на трупи, нищо повече. Бичиш си дърветата и сипеш като стърготини молитви във въздуха. А те си падат от само себе си. Ние го знаем добре. Ти си вериш, че се разпореждал някакъв си бог, но не можеш да го докажеш. Аз пък мисля, че няма бог, а моят другар, шиитът, твърди,

че бог, ако изобщо има такъв, няма как да чуе врънкането ти. Ние ще ти го докажем. Ти, твоята жена и децата ти, всеки ден се молите богът на християните да ви избави от Абдахн ефенди и всичките му приятели, нали?

— Да.

— И вярвате, че той ви слуша? Тогава той трябва, трябва, трябва да се вслуша в молитвите ви! В противен случай ще се окаже по-лош и от тоя Абдахн ефенди с всичките му контрабандисти, крадци и измамници! Кажете това на твоя бог! Нека му го кажат също жената и децата ти! И прибави още следното. Ако наистина има някакъв бог, който слуша молитвите на християните, то ние искаме от него да изпълни нашата, и то не чрез нас, а тъкмо чрез някой християнин и...

— И — вметна в приказката му персиецът — ние искаме по-нататък от него, самият Абдахн ефенди да го помоли: „Избави ни от Абдахн ефенди и всичките му приятели!“ Разбра ли, Бен Адл?

Запитаният беше отстъпил от страх няколко крачки. Той отговори:

— Разбрах. Но това е богохулство!

— О, не! Ние даваме възможност на бога на християните да докаже, че наистина съществува и че неговите уши са отворени за молитвите на хората.

— Но тъкмо това наричам аз богохулство!

— Тогава нека го чуе той това светотатство!

— Което все едно означава пак да ви накаже! — извика собственикът на дъскорезницата ужасен.

— Нека означава каквото си ще, ние не се боим! — отвърна безверният турчин. — Ако има бог на християните, той още далеч не е и бог на мохамеданите.

— Той е такъв! Той е бог на всички хора, властител и отец на целия сътворен свят.

— Но не мой! Мен нека остави на мира! А сега остани със здраве, Бен Адл, ние тръгваме.

Подаде му ръка и се отдалечи. Персиецът също му подаде ръка и рече:

— Остани със здраве! Аз не отричам Аллах изцяло. Само твърдя, че стои прекалено високо, за да се интересува от нас. Нека те пази... ако пожелае!

Последва турчина. Онзи обаче беше навлязъл няколко крачки в гората. Ето че се обърна още веднъж и кимна на собственика на дъскорезницата:

— Та дай му значи да разбере какво искаме от него! Нека проводи някого, да ни докаже това. Ако го стори, ще повярвам в него.

Персиецът също спря и додаде:

— А Абдахн ефенди трябва лично, със собствената си уста, да го помоли да ви избави от него.

— А наказанието за това ваше сквернословие? — попита притежателят на дъскорезницата с разтреперан глас.

— Такова няма да има! — увери тържествено турчинът.

— А ако все пак има?

— Тогава нека дойде — отвърна персиецът. — Ние не се страхуваме.

После си тръгнаха. Собственикът на дъскорезницата остана още късо време. Гледаше в посоката, която бяха взели.

— Бог чу това! — каза, удряйки длани. — То ще го превърне в наше избавление и благословия!

След тези думи се упъти към дъскорезницата. Ние почакахме още малко, преди да напуснем нашето уханно жасминено скривалище. След това се загледахме подире му, додето изчезна в дъскорезницата.

— Сихди, какво ще кажеш за тая работа? — попита Халеф.

— Нищо. Тръгваме си — отговорих. — За днес чухме и видяхме достатъчно.

По път противно на привычката си Халеф се държеше най-напред мълчаливо. Сигурно мислеше за дъскорезницата и онова, което бяхме узнали. Аз също се бях вгълбил в мисли. Но той не можеше дълго да издържи, трябваше да говори.

— Сихди — рече, — та нали не вярваш в случайности?

— Не — отвърнах.

— В такъв случай ние сме били доведени тук и ти сигурно се считащ за християнина, отреден за спасение и помощ?

— Да.

Той помълча известно време, после продължи:

— Знаеш, че в началото на нашето познанство все исках да те обърна към исляма. Сега ти кажи-речи победи. Аз станах почти християнин, без да ти е било необходимо да направиш за това и най-

малкия опит. Това е силата на вярата, която учи само с дела. Но днес ти си твърде дързък. Днес вярата ти е прекалено голяма! Аз също съм убеден, че скоро ще открием онова, което тези двама тайни пратеници не са съумели да измъкнат. Ако успеем, условието, поставено от турчина, ще бъде изпълнено. Ама условието на персиеца! Абдахн ефенди трябва самият да помоли Бог да избави хората от него! Смяташ ли го изобщо за възможно?

— Това е в почти всяко отношение една възможност само не по отношение моята вяра. Едва преди седмица възнамерявахме да отидем към Мосул. Щяхме да сметнем за невъзможно да се озовем тук в Джан. Въпреки това сега сме тук? По каква причина? Единствено защото ме е споходила мисълта да отида до Техеран, макар в това решение да няма нищо належащо. Така и за Абдахн ефенди наглед няма никаква причина да изрече една молитва против самия себе си. Но ако свише е решено това да се случи, той ще трябва да се подчини. Нека сега не си блъскаме главите, а да изчакаме събитията!

— Добре, да ги изчакаме! Но ако твоето упование се потвърди, аз ще бъда победен и завинаги ще си замлъкна!

Беше дал простор на сърцето си и сега отново се смълча.

2. ОПИВАЩАТА НАПИТКА

Когато се прибрахме, видях турския Ахмед ага да слиза от баира, за да си изяде вечерята при Абдахн ефенди. Четиримата аги не бяха сеймени и имаха навика да се хранят при шишкавия си приятел. Като ме видя, „маралаят“ ме поздрави още отдалеч. Това ме застави да спра и предам пушката си на Халеф с молбата да я занесе заедно с неговата горе при нас. Извървах към полковника късото разстояние, което ни делеше. Той се поклони вежливо, подаде ми ръка и попита с доброжелателна усмивка:

— Вече тук? Време е за храна. Ще ядете ли с Хаджи Халеф Омар заедно с нас?

— Разбира се!

— Това ме радва. Бързо го обикнах, а и той мен също. А и няма нищо чудно, защото знаеш, че съм душа — човек и правя всичко, което прочета в очите на хората. Твоето сърце също скоро ще ми принадлежи. Хайде ела!

Закрачи към вратата на къщата. Но ето че от другата страна се разнесе глас. Видях да приближава персийският Ахмед ага. Той също ме поздрави още отдалеч и аз тръгнах към него. Той се поклони дълбоко, стисна ми ръката и заговори:

— Изключително много се радвам, че се прибирате за храна. Нали ще ядете с нас? Ако е така, позволи ми да седна до теб! Аз бързо те обикнах, понеже съм наистина душа — човек, както навярно вече си забелязал. Ако успея и аз да намеря симпатии при теб, ще бъда много щастлив!

В този момент Халеф дойде от горе. Влязохме в същата стая, в която вече бяхме били. Абдахн ефенди вече се бе заел с яденето.

Поздравихме го и се настанихме при него. Ядене имаше достатъчно: месо, ориз, зеленчуци и курабии. Когато Халеф помоли за вода, тримата се спогледаха въпросително, след което дебелият се осведоми:

— Само вода ли пиете?

— Не, а всичко, което не е отровно — ухили се Халеф.

— Също вино?

— Да. И защо не?

— Защото на мюсюлманина то е забранено!

— Тук се лъжеш! Корана запретява всичко, което опиянява. Значи човек може да пие от всичко, додето почувства, че опиването настъпва. И тогава просто престава.

— Хамдулиллах, много ти сече акълът! — извика ефендите и другите двама се включиха в похвалата.

Те само бяха чакали какво ще кажем. Сега знаеха мнението ни и веднага заръчаха вино. Беше донесено в една стомна и ние пихме от глинени канички. Беше от онзи тежък ориенталски сорт, който години отлежава с прибавка на смола или елхови шишарки, за да стане по-трайно. Ние двамата бяхме предпазливи и само отпивахме, но другите се наслаждаваха на силната напитка като на вода. Нашата умереност бе осмяна. Заговори се за разните напитки и въздействието им. Най-възхитителната, която бяха опознали, била една гореща напитка с много захар, но не от вино, а нещо друго. В нея имало и лимони. Един англичанин, който отивал с голяма прислуга към Исфахан, бил пренощувал тук. Имал си собствен готвач и си носел негови питиета. Готвачът му приготвил тази напитка в кухнята и дал на съдържателя и двамата полковници по една чаша.

— Не споменаха ли името на напитката? — попита Халеф. — Моят сихди знае всичко. Ако чуе името, ще може да я направи също така добре като английския готвач.

— Наистина ли? — попита дебелият.

— Наистина ли? — извикаха и двамата Ахмедовци, на които темата на разговора допаднаше също както на ефендите.

— Да, наистина! — увери Халеф.

Тогав турчинът стана от мястото си, погледна ме с трепетно очакване в лицето и каза, акцентирайки върху всяка отделна дума:

— Тази... вълшебна напитка... се казваше... панч!

— Панч? — запитва Халеф, ровейки се в паметта си. — Не ми е известна. Никога аз не съм пил панч. Сигурно и ти, ефенди?

— О, напротив! — отговорих. — Ти също вече си пил. Само че името не е панч, а панч. Ние немците казваме пунш.

— Да, панч, панч! — провикна се полковникът с птичето лице.

— Панч, панч! — заприглася полковникът с булдогската муцуна.

— Панч, панч! — вмъкна се дебелият с най-блажен тон. — Панч е правилното, панч! Ти го знаеш много по-добре от мен! Я кажи може ли да го приготвиш, сихди?

— Да. Стига да има необходимите неща.

— И какво е необходимо?

— Имаш ли ром или арак?

— Двете! — отвърна той тихо, слагайки ръце пред устата под формата на двойна, тайно отваряща се клапа.

— Тогава всичко е наред! Митото, данъците и другите подобни неща не ме интересуват. И тъй, който иска да направи панч, трябва да има ром, арак, захар, лимони, кромид, чесън, гореща вода и... и... и още нещо, което за съжаление сигурно ти липсва.

— Какво ми липсва? Какво? — попита онзи с върховно напрежение.

— Алое! — отговорих.

— Алое? Имам го! — възликува той.

— Той го има! — извика единият Ахмед.

— Той го има! — изкрещя другият Ахмед.

— Да, имам го! — изрева самият дебелак. — Как се радвам! Знаеш, сихди, аз съм широко сърце! Винаги имам всичко, от което другите се нуждаят. Веднъж цял пълен кош трябваше да бъде контрабандно прекаран оттук. Властите го конфискуваха. Сега аз го имам! Ти можеш да го получиш. Целия пълен кош, ако ти е нужен.

— Колко съдържа кошът?

— Половин катърски товар.

— Ще ми дойде малко множко само за един панч — ухилих се аз. — Дай ми едно парче с големината на слива, осем големи глави кромид, шест луковици чесън, дванайсет лимона, едно шише ром, едно шише арак и надлежната захар и ще получиш панч, който при всички случаи ще бъде далеч по-хубав от онзи на англичанина. Но поставям условие, сам да го приготвя в кухнята и никой да не ме обезпокои.

— Всичко ще ти бъде доставено. И никой няма да се осмели да приближи — увери дебелият. — Аллах да те благослови, ефенди! Ти си един дарен от него мъж. Първо, защото точно знаеш подправките, и второ, защото по път не си ги забравил. Ние не бива да разправяме, наистина, че имаме ром и арак, понеже се облагат с голямо

мито, ала на теб ти имаме доверие. На теб човек всичко може да каже. Аз значи лично ще отида да се погрижа за нещата. После ще те заведа в кухнята!

И припна с възможно най-голямата бързина, която строежът на неговото тяло позволяваше. Халеф направи физиономия на заек, чиято дупка е пострадала от дъжд. Алоето, чесъна и кромидата не му ги побираше главата. Аз обаче оставах сериозен и давах вид, че си нямам и понятие за угризенията на съвестта, които изпитваше. Продължихме да се храним, докато след време съдържателят ме повика в кухнята. Тя беше едно голямо помещение от другата страна на къщата, в което няколко женски фигури под ръководството на неимоверно дълга и суха жена бяха заети с приготвянето на телесните блага за гостите. Ефендите ми каза, че това била неговата съпруга. Дъщеря нямал, а двама синове, установени в Багдад и Техеран като търговци. И щракна с пръсти, за да намекне колко добре им вървят далаверите. Аз предположих, че тяхната доходна търговска дейност е много тясно свързана с местната контрабанда. После ме отведе до една отделно стояща маса, на която видях да лежи всичко, което бях сметнал за необходимо.

— Аз мога ли да наблюдавам как го правиш? — попита.

— За жалост не — отговорих аз. — Ти също ще ме смущаваш в моята молитвена вдълбоченост. При приготвянето на тази напитка човек трябва да изрича определени тайнствени стихове. Не внимава ли, тя ще стане противна на вкус и няма да може да се пие.

Той си тръгна. Сега дадох на жената парченцето алое да го счука в хавана на прах, наредих ѝ да обели лимоните, кромидата и чесъна и да ги настърже на рендето на ситно. Междувременно се огледах за някой съд, който бих могъл да използвам като купа за пунш. Две стари големи стомни с широки гърла ми се видяха най-подходящи.

Изплакнах ги с прясната вода, която по много практичен начин бе доведена от потока в кухнята и течеше близо до моята маса. Когато продуктите ми бяха върнати в издребнена форма и водата на огнището завря, аз се залових за работа. Алоето, кромидата, чесъна и излишъка от лимоните изсипах тайно във водата. Всичко изчезна незабелязано. Ромът и аракът дадоха точно две пълни стомни пунш, чието ухание се разнесе из кухнята. Махнах на жената да приближи и ѝ дадох да го опита. Тя изглеждаше напласена в същата степен, колкото дълга и

слаба беше. Имаше големи очи и толкова трагичен поглед, че благоволих да проявя дружелюбие към нея. Това така я смути, че дума не смееше да обели. Но докато опитваше питието, лицето ѝ ми каза, че го намира необикновено вкусно. Рекох ѝ, че едната стомна е за нас, а другата за нея, прислужниците ѝ и бедните гости от кервансараите, на които симпатизира. Тогава тя сграбчи бързо ръката ми, целуна я и посегна със сияйни очи към стомната. Аз отнесох моята в трапезарията, която всъщност бе всекидневна на ефендите и не всеки имаше право да влиза. „Приятелите“ опитаха. Премляснаха с език. Бяха заплени, пиха! Преливаха от похвали! Уверявах, че панчът на англичанина не бил и наполовина хубав като моя! Аз пих малко, Халеф също. Затова пък толкова по-усърдни бяха тримата други. Съдържанието на стомната ги доведе точно до онова настроение, което никой не би сменил с блажеността на друг, но да ги напие, не беше достатъчно. Чухме множество хвалебствия и обяснения в привързаност — двамата „полковници“ бяха изпаднали благодарение на пунша в безпримерна речовитост. Докато единият за десети път уверяваше, че бил истински душа — човек, другият вече за тринайсети път твърдеше, че нямало защо тепърва да го доказва, понеже и бездруго вече цял свят го знаел. Но ефендите беше тих. Само в мигове, когато пуншът особено му се услаждаше, удряше с юмрук по масата и крещеше:

— Аз съм широко сърце! Вие го знаете! А който не вярва, ще го изхвърля през вратата!

Когато стомната бе изпразнена, персийският Ахмед бе обхванат от сънливост, на която не бе в състояние да устои. След известно време съдържателят го последва. Двамата заспаха. Турският Ахмед им се присмиваше, но и той се почувства уморен. Каза, че щял да си върви, но без да събуди спящите. Това здравата щяло да ги ядоса. Изпратих го. Вън той ми призна:

— Сихди, аз безкрайно те обичам. Искаш ли да ми изпълниш една молба?

— На драго сърце, стига да мога — уверих аз.

— Вие утре пак ще идете в гората. Навестете ме преди туй. Имам да ви съобщя нещо важно, което ще ви достави голяма радост. Ще дойдете ли?

— Да.

— Благодаря ти! Няма да се разкайвате. Все си заслужава един душа — човек като мен да бъде посетен, а аз ще ви възнаградя царски.

При това сериозно уверение вдигна ръка като за клетва и си замина, без да изрече поздрав. Когато влязох в стаята, персиецът тъкмо се бе разбудил. Той откри, че другарят му си е отишъл, и на свой ред си тръгна, без да събуди ефендите. Ние излязохме с него.

Вън каза, давайки си труда да не се кандилка насам-натам:

— Сихди, аз съм твой приятел, твоят най-добър приятел! Вярваш ли го?

— Да не би да желаш да се усъмня в това? — осведомих се предпазливо.

— Не, наистина не! Аз те обичам. Обичам ви и двамата. И вие също ме обичате, защото виждате, че съм душа — човек. Трябва да ви докажа, че сте влезли в сърцето ви. Затова бих помолил още заранта да ме споходите, но се опасявам, че по това време още ще спя. Затова ви каня да дойдете по обяд. Искаш ли да ми окажеш тази любезност?

— С удоволствие!

— Благодаря ти! Аллах да ви проводи един много дебел, тлъст сан! Лека нощ!

— Лека нощ.

Тръгна си. Аз забелязах, че Халеф поиска да каже нещо, и му попречих.

— Пет, тихо! Двамата тайни пратеници гледат отгоре. Чух единия кепенк да се помръдва. Те са чули всичко, което персиецът изрече така гръмко.

— В такъв случай ще ни сметнат за приятел на престъпната банда. Ще влезем ли пак?

— Не. Ще отидем да спим. Хайде!

Отправихме се към задната страна на къщата и се качихме по стълбите на равния покрив, за да потърсим жилището си. Двамата хазяйстващи над нас мъже сигурно ни чува да идваме. Да ни видят, не можеха, тъй като нощта бе тъмна като в рог. Без да палим малката лампа със сусамово масло, си легнахме да почиваме и скоро задряхме. Но сънят не продължи и четвърт час и бяхме събудени. Сега запалихме светлина и видяхме милите животинки да изпъплят от всички цепнатини и пролуки на дървенията и да падат върху нас. Как

двамата мъже над нас съумяваха да издържат на тези пълчища паразити, ми беше необяснимо.

Ударихме на бяг. На покрива, възможно по-далеч от стаите ни, си нагласихме с помощта на собствените си одеяла една що-годе добра постеля, която обещавахе по-дълга почивка. Но и тук бяхме обезпокоени, макар и не по толкова отвратителен начин. Едва се бяхме устроили и лежахме тихо, очаквайки дрямката, когато чухме под нас висок глас. Звучеше толкова близо, сякаш говорещият държеше устата си до тавана. Изглеждаше много възбуден. Чувахме го добре, различавахме даже отделните думи, но не бе възможно да ги разбираме. Идваше от определено място между Халеф и мен. Заопипвахме едновременно нататък. Имаше дупка с диаметър приблизително колкото обикновена тръба за печка. Беше затъпкана с парцали, изравнени после с крак.

— Знаеш ли, ефенди, къде сме? — попита Халеф тихо. — Аз мисля, че лежим точно над стаята, в която седяхме!

Прав беше. В тази стая имаше огнище, или по-точно един оджак, наравно със земята. Не беше изграден. Две издадени подпори заформяха нещо като ниша и димът се отвеждаше между тях. А горе през покрива минаваше кръгла дупка, в която през зимата сигурно вкарваха тръба, за да служи като комин, Сега, в началото на лятото, когато пещта не се пали, я бяха извадили. Ние измъкнахме предпазливо парцалите, че да не падне боклук в стаята. Когато надникнах сега през отворието, можех да виждам почти цялото помещение и ясно да разбирам всяка дума. След като сме напуснали ефендите, при него бе дошъл един мъж, когото Абдахн беше изпратил след нас да наблюдава дали ще отидем към дъскорезницата. Той се бе придържал непосредствено зад нас и бе подслушал всичко. Беше изчакал да отидем да спим и сега стоеше пред ефендите, за да му докладва. Дебелият беше много възбуден. Крачеше напред-назад, ръкомахаше оживено и говореше с висок, гневен тон. Сега тъкмо беше по средата на започнатото изречение:

— ... жената и децата да учат на такива лошотии! Или може би погрешно си разбрал?

— Не — увери мъжът. — Двамата чужденци се бяха снишили зад дърветата, но аз бях прескочил потока и можех от отвъдната страна много по-ясно да виждам и чувам молещите се отколкото те.

— И наистина си разбрал това, което твърдиш?

— Да. Те се молеха с „Отче наш“ на християните. И тримата казаха: „Избави ни от лукавия! Избави ни от Абдахн ефенди и всичките му приятели!“ По-късно персиецът, дето живее при нас, извика на дъскорезничаря думите: „А Абдахн ефенди трябва лично, със собствената си уста да го помоли да ви избави от него!“ И това ясно го долових.

— И кого трябвало да помоля?

— Това не знам.

— А друго иначе какво още разужна?

— Нищо повече. Немецът стоеше с дребния шейх, дето така обича да разказва, в хрусталака и подслушваше. Двамата чуваха всяка дума. Аз обаче можах да разбера само онова, което накрая бе извикано ясно. Сетне последвах новите ни гости през гората, ама не съм се доближавал дотолкова, че да доловя какво си приказват.

— Това е много лошо. Щеше да е добре да знаем какво са подслушали. Турчинът не е от Басра и нито персиецът от Луристан. Двамата са офицери. Срещу нас е възникнало подозрение. Те са дошли да проведат разследване. Двете „души“, турският и персийският Ахмед ага, веднага ги прозряха. Те са наели жилище при нас, за да могат да ни наблюдават от първа ръка и да посещават тайно дъскорезничаря, за да съзаклятничат против нас. Ама и хабер си нямат, че ти ги наблюдаваш, откак са тук. Веднага щом почнат да прекаляват, просто ще ги наръгаме и ще застреляме немца и малкия палячо уж като техни убийци.

— Това е твърде опасно — вметна доносникът. — Аз предлагам средството, което веднъж вече ни спаси: барут в мястото за спане и запалителен фитил, който се спуска въвн от стеблото на прасковата. После и четиримата излитат отведнъж във въздуха — маскираните офицери, немецът и малкият хаджи, и цял свят ще си мисли, че те самите са си виновни, понеже са си играли с барут и патрони.

— Да, това е по-добро и по-кратко — съгласи се дебелият. — Ще извършиш ли работата както тогава?

— Срещу тогавашното възнаграждение от хиляда йек квирахн,^[1] с най-голямо удоволствие.

— Ще ги дам, ако нещата се уредят така добре както с ония двамата, дето си пъхаха носа да разберат от кого са били убити

навремето двамата капитани и двамата старши лейтенанти с техните четирима войници.

— Двата лейтенанти добре го свършиха тогава. А дето им станах водач, ми донесе две хиляди йек квирахн. — И с една жестока усмивка добави: — Те и до днес ми снасят по някоя и друга златна и сребърна пара, понеже доказателствата за вината им все още са скрити в моя... крак.

В пояснителното изречение гласът му бе преминал в замислено мърморене.

— В кой крак? Все говориш за доказателства срещу вина в краката ти! Това сигурно са само глупости, нали?

— Не, истина е, но теб това не те засяга. Достатъчно е да ти кажа, че ще успея не по-зле от миналия път. Хилядата йек квирахн са ми в кърпа вързани. Утре ще продължавам ли да наблюдавам немца и дребния шейх?

— Да. Аз трябва непременно да знам дали той днес случайно е наскочил на дъскорезницата, или наистина е в намерението му да я посещава.

— В такъв случай ще вървя да спя, иначе той утре ще потегли, преди да съм станал.

Тръгна си. Когато вратата се затвори след него. Абдахн ефенди вдигна своята пестница и я разтърси, заканително след него.

— Търчи още днес, капасъзино! И твоето време приближава! Ще заложиш последния си барут, а сетне ще полетиш след него.

Отново зашари из стаята, после тикна вътрешното резе на вратата и пристъпи към оджака. Там се търкаляше една груба четка от четина. Помете с нея нападалата мръсотия от каменната плоча, лежаща наравно със земята. После я изправи на единия ръб. Откри се голяма и дълбока четвъртита дупка. От нея измъкна плетена кошница, която точно й пасваше, и я остави на пода. Всичко това ставаше отвесно под моите очи. Не беше възможно да го виждам по-ясно. Както стоеше сега кошницата, приличаше на малък скрин с пет разположени едно над друго чекмеджета. Само че тези не се издърпваха. Дъната им бяха неподвижни, а отпред ги затваряха малки плетени вратички. Ефендите отвори една и извади от отделението дебела счетоводна книга. Отправи се с нея към масата, на която бяхме седели, и започна нещо да пресмята. След това затвори шумно книгата, сложи я в чекмеджето и

затвори вратичката. После спусна кошницата обратно в дупката и сложи отгоре плочата, за да я покрие отново с мръсотия и пепел. При неговата пълнота тази работа му беше много трудна. Когато се изправи, пое си дълбоко дъх и си заговори полугласно, но за мен все пак разбираемо:

— Всички тайни лежат тук заровени. Никой не може да ги намери! Те са твърде глупави за тая цел, твърде глупави!

Духна маслената лампа и напусна стаята. В нея нямаше постеля. Той спеше на друго място.

Какво безкрайно важно откритие бях направил. Халеф не бе имал възможност да подслушва и наблюдава заедно с мен. Разказах му всичко. Той не се учуди много. Най-много го изненада, че трябваше да хвъркнем във въздуха. А най-много го хвана яд, дето ефендите се е осмелил да го нарече „малкият палячо“.

— Хубавичко ще опознае той палячото! — закани се той. — Направи ли ти впечатление, че наричат двамата офицери „двете души“?

— Да. Заради постоянния им израз!

— И че тлъстакът сега вече също знае за „Отче наш“?

— За мен това е най-важното! Това е Божи промисъл! Това е встъпление към изпълнението на второто условие. То ще действа и работи в него, докато из един път се пръсне. Е, а сега нека и ние опитаме да поспим! Лека нощ, Халеф!

Сънят дълго не искаше да ни споходи. Халеф имаше още куп въпроси и за малко да забравим да затъпчем дупката на оджака. Най-сетне дрямката все пак дойде и не си тръгна, докато слънцето не изгря. Изкъпахме се в потока, изпихме си сутрешното кафе, погрижихме се за провизии, взехме си пушките и пристъпихме към своята дневна работа. Дебелият още спеше. Щеше да приеме, че сме излезли на лов, но в действителност ние се качихме при Ахмед ага, мъжа с птичето лице.

Керванският път се протегляше в няколко завоя към височината и беше обграден от двете страни с храсти. След първия завой спряхме зад тези храсти да погледнем назад. Действително! Доносникът, когото снощи бях подслушал с ефендите, ни следваше. Беше ни дебнал.

— Кой може да е той? — попита Халеф.

— Ще научим от турския Ахмед ага, който ще го види да минава — отвърнах аз.

Побързахме нататък, за да не забележи шпионинът, че сме го прозрели. Не си струва да описвам постройките на турската митница. Достатъчно е да кажа, че началникът беше вече буден и ни бе видял още отдалеч. Излезе да ни посрещне. Едва бе станало това и се появи и шпионинът. Бях предположил, че ще мине край нас, правейки се на безразличен. Но за мое удивление той не го стори, а като ни видя, тръгна право към нас. Ахмед ага махна към него:

— Там идва моят баш чауш^[2] Омар. Той е кадърен мъж. Ще позволиш ли да остане при нас?

— Ти си сайбията, твоя да бъде волята ти. Значи и той е военен?

— Всъщност не. Местен човек е. Аз набирам командата си не от военни, а от околността. Така е по-изгодно. Влезте! Дано ви хареса при мен!

Поведе ни не към служебното помещение, а към частните си „покои“, където живееше, пушеше и спеше, фелдфебелът проявяваше голяма смиреност — щастлив, че му е позволено да се присъедини към нас. А ние се отнасяхме така приятелски с него, сякаш изобщо не знаехме нищо. Едва-що се бяхме настанили и Ахмед ага не се забави да ни съобщи причината на своята покана. Държа дълга реч за любовта си към нас и за моето умение да правя панч. Този панч бил най-върховната от всички земни наслади и той се надявал, че ще направя и за него това, което съм направил вчера за Абдахн ефенди. Бил душа — човек и определено щял да ми бъде много благодарен. Погрижил се бил за всичко. Лимони, кромид, чесън, арак и ром въпреки високото мито винаги имало в наличност. Само алое нямал. Дали не можело да се мине тоя път без него, а? В крайна сметка съм можел да нагодя стиховете, които трябва да пея, към липсата на алое. В такава красива, слънчева утрин като днешната един или два панча щели хубаво да се отразят. Ако панчът трябвало да бъде приготвен без свидетел, можел съм да отида в стаята отсреща, където живеел баш чаушът. А тя сега нали била празна. Там имало и оджак.

Човек може да си представи с какво удоволствие откликнах на желанието на Ахмед ага. Каква прекрасна възможност да потърся „крака“ на фелдфебела, в който били скрити доказателствата за вината!

Когато изявих готовност, бях отведен отсреща. Всичко, от което се нуждаех, беше доставено, и то точно в същото количество като вчера, макар да бяхме по-малко хора. По отношение липсващото алое дадох утехата, че панчът няма да е толкова сербез, наистина, но затова пък по-горещ. Ахмед ага лично подкладе огъня. После всички се магнаха. Останах сам и бутнах резето да не ме изненада някой. Времето, от което водата се нуждаеше да заври, щях да използвам за изследване. От само себе си се разбираше, че фелдфебелът е имал предвид крака на някой мебел. Но тук друг мебел освен ниския миндер в единия ъгъл нямаше. Може би единият от четирите крака да беше кух! Повдигнах кревата първо на едната и после на другата страна да погледна. Наистина! От крака в най-външно разположения ъгъл бе отрязана с трион тънка шайбичка и закрепена после с малки дървени щифтове. С помощта на ножа си лесно успях да я отстраня заедно с щифтовете. Когато това стана, видях, че баш чаушът беше пробил в крака отвор с диаметър малко по-голям от дебелината на пръст. В така възникналата кухня бяха пхнати книжа. Измъкнах ги. Бяха навити на руло. Развих ги и се зачетох. Бяха два доклада, единият написан на турски, другият на персийски. В турския Ахмед ага уведомяваше, че навремето персийският Ахмед ага застрелял поетапно персийския капитан, персийския старши лейтенант и двамата им придадени войници, за да стане самият началник. А в персийския документ персийският Ахмед ага привеждаше доказателства, че навремето турският Ахмед ага гръмнал един подир друг турския капитан, турския старши лейтенант и двамата им войници, за да получи тук главното място. Имаше вмъкнати и няколко бележки от ръката на фелдфебела, от които излизаше, че тези доклади са съставени от двамата Ахмед аги, за да се унищожат при случай един друг, а баш чаушът им ги е откраднал, за да ги изнудва. Знаех достатъчно. Навих документите на тръбичка и ги пхнах в кухия крак. Дървената шайба, чиито щифтове съвпадаха точно с малките отвори, бе отново набита, а леглото — върнато на предишното му място.

След този успешен резултат се заех със същинската си задача, а именно приготвянето на панча. Добрите хорица ми бяха стъкнали огън, на който можех да изпека цяло теле. Хвърлих в него кромида, чесъна и излишните лимони и само след кратко време ги видях превърнати на пепел. После смесих рома и арака и разпределих

коктейла по такъв начин в двете стомни, че пуншът в едната стана много мек и пивък, а в другата — десет пъти по-силен. Угасих огъня и отнесох напитката на копнеещо очакващите ме хора. Естествено оставих стомните така, че мекият вид да се падне на мен и на Халеф, а силният — на другите двама.

Ако трябва да осведомя за всичко, което се говори по време на пиенето, разказът ще се превърне във фарс. Но не бива да премълча, че след по-малко от час трябваше да пренесем баш чауша на леглото му отсреща, защото вече не можеше да се държи изправен. Зарадвах се, че се махна, защото сега Ахмед ага остана сам с нас и може да говори по-свободно. Той също вече беше „вързал кънките“, но все още се намираще в състоянието на самохвалство, от което човек после преминава в това на откровеност. Ще подмина всичко, на което тук не му е мястото. Научихме, че двете митници са били построени едновременно. Една голяма къща за полковника и една малка за лейтенанта; към тях необходимите служебни помещения. Но лейтенантите били разпределени така, че турският живеел отсреща в персийската митница, а персийският отсам в турската. Защото на турска страна трябвало да експедира и персийски, а на персийска — турски. Когато ни обясняваше това, беше се замотал толкова, че не можеше да разграничи двамата Ахмедовци, двамата Селимовци, двете митници, както турския и персийския език. Смесваше всичко. Полека-лека започна и да ломоти. Когато го попитах защо всъщност персийският лейтенант е тук, а неговият отсреща при персиеца, той ме погледна първо с пълно неразбиране и после отговори:

— Че как иначе щях да получавам пропускателни марки?

Не разбрах думите. Докато ги казваше, той отпусна ръка и направи с китката онова въртеливо движение отпред — назад, което означава изчезване или гепене. Не продължих да питам, защото такива неща човек не трябва да насилва, а да ги оставя да си дойдат от само себе си. Когато вече здравата се натряска, последното, което узнахме, беше, че изпитвал непреодолима погнуса от шиитските трупове. Те много често, дори по цял керван, били пренасяни оттук, за да бъдат погребани долу в свещените градове на Ирак Араби. Той не можел да понася вонята им и удрял на бяг всеки път, когато приближавало такова нещо. Тъкмо ни разправяше това и влезе един мъж, който се държеше много свойски с него. Доложи, че персийският лейтенант

сега не вардел и трите катъра, значи можели да тръгват. Помоли за три марки.

— Идвам веднага — отвърна началникът.

Мъжът се отдалечи, а Ахмед ага поиска да се дигне от мястото си. Падаше тутакси, щом отново опитваше.

Накрая измъкна една малка чантичка изпод елека, подаде ми я и заломоти:

— Извади три и излез! Залепи ги!

— Къде? — попитах.

— На ка... ка... катърите на чел... чел... челния каиш. Там ги ле... ле... лепи пер... пер... персиецът ви... ви... винаги!

Отворих чантичката. Съдържаше пропускателни марки.

— Но те са персийски! — рекох учудено. — Ти имаш право да лепиш само турски!

— Аз и... им... имам каквото си ис... искам право! — навика ме той. — Ти си длъ... длъжен да се по... подчиняваш! Чупката!

Подчиних се от добро намерение, извадих три марки, върнах му чантичката и излязох. Вън стоеше мъжът с трите катъра. Залепих на всяко животно по една пропускателна марка на челния ремък. Мъжът поблагодари и се отдалечи с животните си. Смяташе, че съм посветен в нещата, а и аз сега действително бях такъв. Турският Ахмед ага крадеше пропускателни марки от персийския Селим ага, за да върти собствена контрабанда. При наличието на тези марки персийският началник — митница не извършваше проверка на багажа, защото приемаше, че неговият лейтенант вече го е прегледал. Когато влязох, турчинът лежеше на възглавницата си и хъркаше. Тръгнахме си, без да направим опит да го събудим.

С излизането си от къщата видяхме трима полуголи типа. Минаваха границата и трябваше да бъдат проверени с багажа си на турската митница. Всеки водеше по един изтощен катър, а всеки катър носеше по два вонящи направо на чума ковчези, в които се намираха разложените останки на починали персийци. Шиитите вярват, както е известно, че човек отива право на небето, ако след смъртта си бъде откран към Мешхед Али или Кербела и бъде погребан там. Вонята беше толкова голяма, че трябваше да си запушим носовете. Понеже не се мярна никакъв служител, тримата келеша минаха бавно и се хилеха така широко, че чак биеше на очи.

— Сихди, да се промъкнем подире им! Те крият нещо! — прошепна Халеф.

Съгласих се. Оставихме ги да изчезнат зад първия завой и се запромъквахме бързо и безшумно след тях. Платото беше обратно на голямо разстояние — докъдето достигаше влагата на долината — с храсти и дървета. Те ни предлагаха добро прикритие. Тримата катърджии не виждаха, че ги следваме. Мина четвърт час и още толкова, без нещо да се случи. Но после те внезапно спряха, оглеждаха се дълго и предпазливо и като сметнаха, че никой не ги гледа, навлязоха от шосето в храстите. Ние не ги последвахме, а останахме да чакаме. След известно време се появиха на същото място, за да продължат прекъснатия си път. Когато се изгубиха в далечината, отидохме до въпросното място и ясно оставената следа ни поведе в храсталака. Само след броени крачки обонянието ни подсказа, че са оставили тук вонящите си товари. Колкото по-нататък отивахме, толкова по-ужасна ставаше смрадта, докато стигнахме една дълбока хлътнатина. Там лежеше „благоуханното“ съдържание на ковчезите — отворително разложена, изпускаща пъкдени чумни еманации плът. И тя беше на дивеч, само на дивеч.

— Значи не са човешки трупове — удиви се Халеф. — Мискините пълнят ковчезите наполовина с вонящо месо, наполовина със стока! Като оставят митницата зад себе си, захвърлят мършата и се присмиват на турския Ахмед ага, че не може да понесе зловонието и не претърсва ковчезите. Кой ли е шмекерът, дето го е измъдрил?

— Предполагам, че скоро ще научим. Засега знаем достатъчно и можем да вървим.

Върнахме се в долината и я прекосихме, но не по керванския път, защото щяхме там да бъдем видени от Абдахн ефенди или хората му, а на едно място в гората, където рекичката беше достатъчно тясна за прескачане. После се изкачихме по другата страна под дърветата до високия ръб, за да навестим сега персийския Ахмед ага, тъй като междуременно бе приближило обяд. Когато видяхме пред себе си митницата, построена точно както турската, Халеф спря и каза:

— Ефенди, имам усещането, че и тук ще трябва да грееш панч. Какво ще речеш по въпроса?

— Мисля, че много правилно предполагаш.

— Убеден съм, че и персийският Ахмед ага се е погрижил за лимони, кромид и чесън.

— Може би и за алое! — прибавих аз.

— Какво ще правиш, ако поискат това от теб?

— Ще правя панч, панч и панч! Щом им е такъв меракът. И ще видиш, че довечера и дебелакът ще изяви същото желание, ако междуременно не си е помогнал сам.

— Аллах да го предварди! — извика дребосъкът. — Той ще тури вътре всичко, което ти само привидно сложи! Как ли ще му се услади и подейства?

— Да се надяваме, много добре, а именно в наша полза. За мъж, който иска да ни вдигне във въздуха, не може да има достатъчно кромид и чесън. Напред!

Излязохме от гората и се запътихме към митницата от западната страна. Въпреки това бяхме забелязани. Когато заобиколихме главната постройка и приближихме входа, началникът излезе да ни посрещне още на вратата.

— Каква радост! Какво щастие! — извика той. — Идвайте бързо, бързо! Всичко е вече готово!

— Какво е готово? — попита Халеф.

— Ромът, аракът, алоето и всичко друго, дето се следва.

— Откъде имаш алоето?

— От Абдахн ефенди. Казах му, че се нуждая от по-горчиво вещество за байцване на дървесината. Сигурно знаеш, че може да се употребява и за тази цел? Хайде влизайте! Погрижих се никой да не ни безпокои. Съвсем сами сме.

Поведе ни в къщата и най-напред в помещението с огнището. Там бяха и продуктите. Даже дървата бяха вече така подредени, че бе необходимо само да се запалят.

— Виждаш ли колко грижовно съм подхванал нещата? — каза. — Да, аз съм душа — човек. И затова ще ми направиш панча възможно най-хубав и силен. Ще те оставим, за да можеш да си кажеш стиховете. Когато си готов, ела в стаята отсреща. Там ще те чакаме.

Отведе Халеф и аз можех да се заловя с делото си. Не искам да повтарям събитията, които вече съм описал. Ще спомена само накратко, че от панча мъжът с булдогското лице стана непредпазлив и бърлив също както отсреща мъжът с птичия лик. Двамата бяха

създания на дебелия ефенди, но значително го превишаваха по хитрост. Мразеха го и го мамеха. Мразеха се и се мамеха и помежду си. Персийският Ахмед ага се присмиваше на погнусата, която неговият турски колега и съименник изпитваше от миризмата на трупове, а подигравката в този смях навяваше предположението, че споменатата погнуса има при него съвсем благотворен ефект. Накрая и отсамният началник заспа, ломотейки, както отвъдният. Ние го настанихме удобно на възглавницата му и си тръгнахме, без да се интересуваме повече от нещо.

Беше едва два часът подир пладне. Решихме да отидем пак до дъскорезницата и да опитаме да приближим от другата страна. Не слязохме в долината, а поехме покрай високия ръб. Не след дълго забелязахме следи от ботуши и копита, водещи надолу през храсталака. Последвахме ги и стигнахме до едно място, което ужасно вонеше. Прегледахме го.

По наше мнение тук са били напълнени трите ковчега и натоварени на катърите. Двамата Ахмед аги въртяха съвместно с Абдахн ефенди много доходна контрабанда. Но се мамеха и взаимно — единият с помощта на крадените пропускателни марки, които лепеше по стоките, другият прекарваше контрабанда през границата под формата на „трупове“. Необходимия за целта дивеч вероятно отстрелваше лично. Да търсим мястото, където го държеше, докато се развонеше, днес не беше нужно. Изкачихме се пак на високото и продължихме към дъскорезницата.

Скоро се озовахме над горното течение на първия поток и един час по-късно до третия, край който се намиреше дъскорезницата. Последвахме го. Излязохме при нея косо срещу жасмина, зад който вчера се бяхме скрили. Стопанката беше с децата в градината. Береше рози. Видяхме и стопанина. Той връзваше за колове млади овошки. Запътихме се през пасищата директно към тях. Те ни забелязаха и дойдоха при оградата. Поздравихме ги, когато стигнахме при тях, и изразихме възхищението си от великолепните рози. Децата тутакси бръкнаха с две ръце в кошницата да ми поднесат много, но аз помолих само за две — една за мен и една за Халеф. Тогава чифликчийката избра двете най-красиви и ни ги подаде. Аз взех моята и благодарих с думите:

— Знаеш ли, о, стопанке, че ангелите на молитвата най-обичат да се въздигат и спускат по уханията на цветята?

— Чувала съм — отговори тя.

— Ти се молиш заедно с децата си: „Избави ни от Абдахн ефенди и всичките му приятели!“ С тази молитва се възнасят твоите ангели към небето. И по уханието на тези рози ще се върнат, за да ти кажат: „Вашата молитва е чута. Само още няколко дена и ще бъдете избавени.“

И обръщайки се към нейния мъж, собственика на дъскорезницата, продължих:

— Условието на турския пратеник е вече изпълнено. Бог изпрати християнина! Сега чакай спокойно какво ще стане по-нататък! Останете със здраве и благодаря за розите!

Бързо се отдалечих. Халеф също благодари и ме последва също така бързо. Гласовете им ни догониха, но ние не се обърнахме, а побързахме да изчезнем в гората. След това си направихме един спокоен излет през великолепия лес, при което установихме наличност на много дивеч. После си тръгнахме за „къщи“. Стигнахме по тъмно. Трапезарията беше пуста. Казаха ни, че Абдахн ефенди бил много болен и помолил да отида при него. Бях отведен в неговата спалня. Той лежеше в особено състояние. Жена му не знаеше какво да прави с него. Още в предобеда си бил направил „панч“, сам, с алое, чесън и кромид. В това нямаше нищо чудно, аз дори го бях очаквал. Само че той го беше и изпил — подвиг, който не можех да си представя в човешките възможности. След това се повалил като пън и захъркал. В следобеда се размърдал. Започнал да се мята насам-натам и да дрънка какви ли не глупости, най-вече няколко странни думи за себе си, които тя не могла да схване. Осведомих се какви са били думите и тогава той, незапитан, даде отговора. Изправи се наполовина, отпрати втренчен поглед сякаш в далечината и извика:

— „Избави ни от Абдахн ефенди и всичките му приятели!“ Ей това трябвало да кажа! Аз не искам, не искам! Но чувствам, че трябва, трябва, трябва.

После падна възник. Беше в безсъзнание. Изобщо не беше ни забелязал. Само пияно състояние ли бе това, или в него действаше и нещо друго?

— Това са думите, които имах предвид — каза жената.

— И какво още е говорил? — подпитах аз.

Тя изпадна в голямо смущение. Замълча. Не можеше да отговори. Та нали щеше всичко да издаде. Възнамеряваше да остане при него цялата нощ и да не пуска никого. Попита ме само дали тази болест е лоша и продължителна. Отговорих, че ще си проличи едва утре, и си тръгнах, за да вечерям и отида после да почивам. Двойният запой и нас беше уморил.

Днес изобщо не опитахме да спим в пълните с дървеници стаи. Наместихме се удобно на покрива, на вчерашното място. Не следваше да очакваме двамата Ахмед аги, тъй като бяха изпратили хабер, че ще бъдат служебно възпрепятствани. Дватама прикрити пълномощници си бяха в жилищата. В двете одаи гореше светлина. На утрото бяха рано-рано на крак като нас, а именно още на зазоряване. Минаха край нас, когато раздвижвахме конете. Ние поздравихме. Онези се престориха, все едно не съществуваме.

После излязохме на лов. При връщането си срещнахме Абдахн ефенди. Беше се възстановил, поне физически, от вчерашното поражение. Ясно се виждаше, че нещо му се върти из главата. Много често движеше устни, сякаш тайно разговаряше със себе си. За това, че си е грял и пил панч, не спомена и дума. Дватама началници, които днес отново вечеряха с нас, също премълчаха за своето пиршество и здраво запиване. Когато си тръгнаха и аз също поисках да се отдалеча с Халеф, Абдахн ефенди помоли да изчакаме още няколко минути. Имал да ни зададе няколко въпроса. Останахме.

Най-напред ни предупреди за турчина и персиеца, които живееха над нас. Те му били казали, че трябвало да се пази от нас, защото със сигурност не сме били нищо повече от конекрадци. С такива коне хора като нас можели да се сдобият единствено чрез кражба. После ме попита в частност дали в качеството си на учен не знам нещо за заболяването на духа. Аз кимнах и той продължи: — От вчера ми се струва, че съм на път да се побъркам. В мен се е намърдал някакъв душман и ме принуждава да кажа нещо, което е най-голямата глупост, дето може да я има.

— Какво трябва да кажеш? — попитах.

— Тъкмо това няма да кажа. То е едно определено изречение, с което съм зареден вътрешно като кремъклийка с куршум. И непрекъснато една ръка посяга към спусъка, за да изстреля това

изречение, куршума. Ужасно мъчение е! Трябва все да следя ръката, че да не докопа спусъка. Известно ли ти е това състояние, сихди? Чувал ли си вече за такова нещо?

— Да, дори често.

— И има ли цяр за него?

— Не!

— Значи трябва да го кажа?

— Непременно! Друго помощно средство няма!

— Ама аз не искам!

— Трябва! Задължен си.

— Това ще ми навреди.

— Не е вярно! Ще ти навреди само ако го съхраняваш в теб. Щом не искаш да го кажеш пред хората, смятайки, че ще ти навреди, то коленичи и го кажи на Бога! Ръката, която посяга към спусъка, е ръката на твоята съвест. Тази съвест иска да те спаси. Ти трябва да се изповядаш, трябва да се молиш. Трябва да започнеш друг, нов живот. Не го ли сториш, или ще се побъркаш, или ще умреш.

Той стана тогава от мястото си и се изправи гордо.

— Да се изповядам? Да се моля? Нов живот? Мисля, че не мен очаква безумие, а ти си се шашардисал. За престъпник ли ме смяташ, който трябва да се поправи?

— За какъв те смятам, не е важно. Ти ме попита за заболяването на духа и аз те осведомих. Това е една услуга от моя страна, която те задължава с благодарност, повече нищо. Какво има да говори с теб твоята съвест, не мога да знам. И дали ще изповядаш това, което ти повелява, пред човек или пред Бога, ми е все едно. Но на мен това състояние ми е известно и знам, че измъкване няма. И от два пъти повече арак, ром, захар и гореща вода да е опиянена съвестта, и два пъти по-здраво да спи в това опиянение, алоето, чесънът и кромидът, които човек щуро забърква в живота си, ще продължат да действат. Една-единствена дума достига до ушите ти, спуска се в дълбините на твоята душа, разбужда съвестта ти от съня и не ти дава вече мира, докато не решиш дали да се подчиниш, или не. Ти трябва да решиш! Лека ноц!

Тръгнахме си и го оставихме изправен. Бързо се качихме. Веднага щом се озовахме на равния покрив, отпушихме дупката. Тъкмо погледнах в стаята, вратата се отвори и влезе баш чаушът. Този

мъж явно имаше заповед всяка вечер да изчаква тръгването ни и после да прави доклада си. Беше разузнал, че вчера сме били в дъскорезницата и сме говорили с Бен Адл. Това разказа.

— Значи оттам двете рози, дето ги държат горе във вода — каза ефендите. — Те дружат с дъскорезничаря. Близки са с него. Даже са получили рози в дар. Аз ще се погрижа отгук насетне при тях винаги да се намира един от двамата лейтенанти, та да не могат дадушат повече наоколо. Не са ли били вече в някоя от митниците?

— Да, вчера, дори в двете — отговори фелдфебелът.

— И това го научавам едвам сега? Пазете се! Ако отведнъж престана да бъда такъв добряк, ще ви пребия до смърт и всички ще ви изхвърля. Внимавайте да не разберат нещо за контрабандните зимници, дето ги построихме навремето тайно в митниците с правителствени пари!

— И че до тях се слиза през кладенците — добави ухилено баш чаушът. — Това беше най-хитрата шашарма, която някога сме намисляли. Правителствата сами построиха и заплатиха зимниците, в които ние крием контрабандните си стоки. Значи, без да подозират, те се грижат за нашите хранилища и да не можем никога да бъдем открити.

— Да, никога открити! Правилно! — пригласи дебелият. — Нека си търсят, колкото си щат, нищо няма да намерят. А и дори да се случи невъзможното, зимниците да бъдат открити, няма да намерят там и косъм, с който да могат да докажат, че ти или аз принадлежим към контрабандистите. Ние двамата при всички случаи сме подсигурени. Но ако някой път четиримата аги бъдат спипани, то няма да си го туря на сърце, да, даже ще ми е приятно, защото те все пак ме мамят, макар да не мога да открия как.

Онова, което още говориха, се отнасяше за други неща, които ни бяха безинтересни. Ето защо затъпках отново дупката и си легнахме да спим. Сега нека си ни наблюдаваха по-строго отпреди, можехме да го допуснем. Знаехме повече от достатъчно!

Дойдохме в понеделник. Сега беше сряда. Още на другото утро, когато тръгнахме да ловуваме, към нас се присъедини турският лейтенант. Той го направи да изглежда съвсем случайно, а ние не допуснахме да забележи, че нещата са ни ясни. Остана целия ден при нас. В петъка на негово място застъпи персийският Селим ага.

Противно беше какво зло замисляха тези хора, а как приятелски се държаха.

Знае се, че петъкът е почивният ден на мохамеданите. Абдахн ефенди се наричаше имам, но беше най-много четец на молитви. Към неговия район се числяха всички жители на малките бедняшки колиби, които бяха разположени поотделно и разпръснато из околността. На един гол хълм в тази околия се намираше самотен молитвен дом. Дебелият ни покани да отидем с него и да присъстваме на службата. Сторихме го. Към това събитие се присъедини и едно открито съдебно заседание, което се провеждаше всеки петък. Той нали беше селски кмет и съдия, наричаше се кадия. Това също не беше нищо друго освен една шашарма. Имах впечатлението, че всички тези събрани хора са само контрабандисти, които под покривалото на религията и правораздаването замисляха своите осъдителни далавери. Когато се прибрахме, научихме, че мълнията, за която бяхме чули при дъскорезницата, се е спуснала точно навреме. Днес, на четвъртия ден, при двете митници бяха пристигнали двама пратеници, съобщили за идването на един персийски и един турски пълномощник и пак си тръгнали. Единственото още, което казали, било, че срещу контрабандата щяло да бъде предприето разследване. Че тази мълния беше улучила, ясно си пролича по „двете души“ — турския и персийския Ахмед ага, когато дойдоха за храна. Те почти не докоснаха яденето и пиха само вода. Към края на обяда турският Ахмед ага ми каза:

— Сихди, мисля, че ти ме смяташ за миралай /полковник/. Но аз ти обръщам внимание, че съм само каймакам /старши лейтенант/.

И веднага се обади и персийският Ахмед ага:

— Същата заблуда възникна и по отношение на мен. От думите ти предполагам, че ме мислиш за сертик /полковник/. Аз обаче съм само сержант /старши лейтенант/.

А на вечерята същия ден чиновете пак се промениха, като турчинът ми довери:

— Сихди, днес на обяд ти казах, че съм само бимбаши /майор/. Хем да не ме считаш за някой каймакам!

А персиецът заговори:

— Трябва да ти възстановя в паметта, че аз съм явер /майор/, в никой случай серханг, както май си мислиш.

След вечеря двамата началник — митница не се намениха да си вървят. Вероятно имаха намерение да останат, докато се махнем. Затова си тръгнахме, но побързахме да отидем на нашия подслушвателен пост. Докато слушах, Халеф стоеше на стража да не ни изненадат двамата тайни пратеници. Но тази вечер те нито за миг не напуснаха стаята си.

След като вече ни нямаше, долу стана много оживено, но не излезе нищо наяве. Всеки смяташе другия за измамник, поради което никой не прояви доверчивост. По време на разговора стигнаха до мисълта, че двамата пълномощници изобщо не са на път, а са вече тук, но под прикритие, за да могат по-лесно да провеждат разследването си. Мен ме смятаха за турския адютант, а Халеф за моя писар. А персийският адютант живееше вече от над две седмици тук, също с писар. Двете двойки в четирите стаи на равния покрив. Колко удобно да ни вдигнат във въздуха. На това мнение беше най-вече ефендите. Ахмедовците обаче се колебаеха. Те искаха непременно да се изчака още няколко дни. Не се ли появи никой, може да се говори за барута, но по-рано — не.

---

[1] хиляда йек квирахн — хиляда франка — Б.а. ↑

[2] баш чауш — фелдфебел — Б.а. ↑

3. В ДЪСКОРЕЗНИЦАТА В ПЛАНИНАТА

Когато на другото утро слязохме за кафето, турският Селим ага беше вече там, за да попита дали може отново да ни придружи. Съгласихме се с удоволствие. Тогава той продължи:

— Ефенди, ти все ме наричаше мюлазим. Трябва да ти припомня, че аз съм само чауш /сержант/. Точно така стоят нещата и с моя приятел персийския Селим ага. Той не е наиб /лейтенант/, а само бингсадех /сержант/.

Приех мълчаливо не неочакваното признание и го попитах кратко къде държи коня си, защото днес няма да вървим пеша, а ще яздим. Той се слиса и заяви, че нито притежава кон, нито може да язди. Преди да е могъл да се посъветва за този непредвиден случай с Абдахн ефенди, ние бяхме тръгнали.

Днес, събота, преднамерено яздехме напосоки, без определен план и направление. Но както аз, така и Халеф чувствахме, че нещо ни води към дъскорезницата. Пристигнахме там, след като до късен следобед бяхме бродили нашироко из околността. Върху белените трупи пред къщата, подлежащи на бичене, седяха стопанинът, стопанката и двамата тайни пратеници. Бяха ни видели, преди ние да ги видим. Насочихме се нататък и слязохме. Тогава двамата пратеници станаха и се сбогуваха. Изобщо не ни погледнаха. Постъпката им вбеси дребния хаджи. Той застана на пътя им и каза:

— Вие май сте кърави, но затова пък сигурно чувате! Оня, който иска да лови контрабандисти и да надхитри Абдахн ефенди, трябва по-умно от вас да подхване уйдурмата. Той повече от две седмици наблюдава ходенията ви до дъскорезницата и отдавна вече подозира кои сте.

Двамата и сега още не го поглеждаха.

— Какво иска дребосъкът? — попита персиецът с безкрайно презрение.

— Нека си знае Абдахн ефенди кои сме! Конекрадци не сме. Вечер не се напиваме. И в ангели не вярваме — обади се със същия

тон турчинът.

Халеф поиска да отвърне за „дребосъка“, но аз го спрях с ръка. Той отстъпи от пътя им. Онези си тръгнаха. Чифликчиите изпаднаха в неловко положение.

— Нека това не ви измъчва — призовах ги аз. — Вие сте разговаряли с тези мъже и сте научили, че ни смятат за конекрадци. Колко е умно това от тяхна страна, можете да видите.

Извадихме от джобовете своите турски и персийски паспорти и им ги подадохме.

— Не е необходимо — извика жената. — Ние ви вярваме.

— Твоят мъж обаче трябва да ги прочете — отвърнах аз. — Това е моето желание.

Той го стори. Прегледа ги и се поклони дълбоко.

— Да, не беше необходимо. Но сега мога да докажа на двамата неверници, че имаме право, като говорим е високо уважение за вас. Вие, изглежда, знаете повече от самите нас. Но няма да ви досаждаме с въпроси. Нашата къща е и ваша. Влезте, ако ви е угодно!

— Ще останем тук на открито. Нека децата отидат и ни донесат по глътка мляко! Засега още няма какво да ви кажем. Не ние, а двамата пълномощници са служебните ви съветници. Ще се застъпим за вас само когато те се докажат като негодници.

Стана, както казах. Пихме мляко. Халеф сложи двете деца на конете ни, на които родителите силно се възхищаваха, и започна да ги разхожда бавно наоколо. През това време аз беседвах с мъжа и жената. Те се намираха едва в средата на трийсетте, но вече дотолкова притежаваха житейски опит и сериозност, че ми се видяха достойни за пълно доверие. Не питах нищо. С посещението си нямах за цел да ги разпитвам, а само най-общо да ги опозная, та да знам в даден случай доколко мога да се застъпя за тях. Но все пак научих някои неща, които бяха важни за мен. Към тях спадаше преди всичко новостта, че жената на Абдахн ефенди тайно е била тук да пита дали може да потърси прибежище при тях. Не можела повече да издържа като робиня на мъжа си и познатите му. Тя отдавна била тяхна приятелка, така че ѝ обещаваха исканата закрила. Къде мислеха да я подслонят — в дъскорезницата или някъде другаде, — не се осведомих. Но също така малко издадох откъде знаем каква молитва са отправяли майката и

децата. Мога да кажа, че взаимно се спечелихме и искрено се обикнахме.

Когато се прибрахме вечерта, най-напред се погрижихме за конете и после отидохме на вечеря. Всичките четирима аги седяха при ефендите, който естествено вече ядеше, преди другите да са почнали.

Това бе една школувана лакомия, за която през цялата седмица бях обръщал внимание и сега продължих да предупреждавам. Този дебел, тлъст мъж, с къс и охранен врат, често едва в състояние да диша, притежаваше всички признаци за опасен удар в такава висока степен, че страх да те хване, когато започнеш да се възбужда. Лицето му посиняваше, цялото тяло трепереше. Всичко сочеше, че ще се задуши, и все пак той правеше всичко възможно да предизвика този удар. Лакомията му беше противна, но за съжаление онова, което имах да кажа, не можеше да е ясно, защото щеше да го оскърби. Можех да говоря само в общ смисъл, а той бе твърде далеч от мисълта да го отнесе към себе си.

Пристигането ни беше приветствано с радост — твърде шумна, за да е искрена. Тук имаше само „широки сърца“, „душа — човеци“, „приятели“! С последната дума негодяите боравеха по едва ли не оскърбителен начин. Ние приемахме нещата спокойно и се правехме, че вярваме. Абдахн ефенди беше много разстроен. Вярно, стараше се да не го покаже, но напразно. Твърде ясно се виждаше как от време на време напряга сили. Нещо го потискаше и очите му неволно се връщаха към мен с израз, сякаш иска да потърси помощ от мен, но не смее. След храна не остана. Нещо го тласкаше навън. Чухме гневния му, сопнат глас да прозвучава ту от едно, ту от друго място. Навсякъде предизвикваше неразбория. После си легна да спи. И другите си тръгнаха, не останаха. Ние също.

На другия ден беше неделя. Сутринта си останахме вкъщи и забелязахме колко много безпокоим прикритите пратеници. Тъй като очакваната вест от Техеран и Багдад беше пристигнала, те искаха да наблюдават тайно от равния покрив всичко, което ставаше, а там ние им се пречкахме постоянно. Мразеха ни. Малко преди обяд видяхме Абдахн ефенди да търчи навред и да търси нещо. Жена му беше изчезнала. Вечерта ѝ се карал, даже я ударил. Заранта още рано-рано ѝ теглил пак една кавга. Тогава тя избягала, без изобщо нещо да му каже. Това окончателно му наруши равновесието. Той не знаеше, че тази

жена, която никога не се бе оплаквала и му се беше подчинявала като ратайкиня, е била неговата единствена душевна подкрепа. Сега, когато напразно я търсеше, вътрешно отиваше към срив. Когато слязохме за обяд, той седеше на празна маса, подпрял синкавото си лице с юмруци.

— Ще ядем след два часа. Тепърва трябва да се готви — каза. — Жена ми е изчезнала.

Ние останахме безмълвни. Тогава той се изправи бавно, дойде до нас, погледна ни малоумно и замърмори:

— Сега май все пак ще трябва да го кажа!

Но из един път се отърси. Сякаш беше дошъл на себе си от умствената немощ. Погледна ни изненадано, после смръщи чело и попита:

— Чухте ли вече? Тя е изчезнала!

— Коя? — попитах аз.

— Жена ми, това... женице! Тя е една тайна християнка. Последните нощи седя до кревата ми в очакване на думата и изстрела. Молеше се. Аз не казах думата. Тогава чивията ѝ е избила и тя изчезна. Знам си, че няма да се върне. Ще ядем след два часа. Прислужниците ще сготвят.

Ние си тръгнахме. След изтичането на двата часа масата бе сложена.

Той ядеше грозно, като слабоумен. Когато не можеше вече да побира повече, скочи от мястото си, без да каже, и изтърча навън. Накъде, никой не знаеше. Никой до вечерта не му видя физиономията.

В понеделник сутринта всичко отново изглеждаше наред. Когато слязохме за утринното кафе, дебелият седеше на мястото си и се тъпчеше. По обяд правеше същото, вечерта пак. Като че нищо не можеше да му развали апетита. Участваше и в разговора, но не както по-рано. Чувстваше се, лъкът бе опънат, пушката заредена. Преди нас отиде да почива. Но на сутринта изглеждаше толкова зле, все едно цяла нощ се бе мятал между безсъница и лоши сънища.

По обяд се вдигна голяма гюрултия. Дойдоха двама турски войници под командването на един лейтенант и един сержант. Настаниха се в турския кервансарай. Привечер данданията се повтори. Пристигнаха персийски войници — двама души, също под командата на един лейтенант и един сержант. Те се разквартируваха в персийския кервансарай. Никой от двамата лейтенанти не рапортува за себе си и

своите войници на началника на съответната митница. И никой от тях не стъпи в къщата на Абдахн ефенди.

Това не предполагаше нищо добро. Те се помещаваха при своите команди в сараите.

Халеф и аз бяхме направили следобед един излет, на който ни бе придружавал персийският Селим ага. По път той използва случая да ме попита:

— Сихди, моят другар осведоми ли те за заблудата, в която се намираш относно нас?

— Да — отговорих.

— Какво каза?

— Че не бил лейтенант, а сержант.

— Трябва погрешно да си го разбрал. Той не е чауш /сержант/ и аз не съм бингсадех /сержант/, а той е онбаши /корпорал/ и аз съм дехбаши /корпорал/. Моля те да си отбележиш това.

А когато отидохме за вечеря, двамата Ахмед аги вече седяха в готовност. Турският попита:

— Спомняш ли си, че аз не съм бимбаши /майор/, а само юзбаши /капитан/?

— И че аз не съм явер /майор/, а султан /капитан/? — прибави персийският.

Аз само кимнах на единия и другия. Но Халеф не притежаваше такова самообладание. Той се изсмя високо. И наистина си беше за смях как присвоените чинове слизаха все по-ниско. Тази деградация достигна на другата сутрин най-ниската си степен, сиреч своето първоначално състояние. Тогава четиримата аги дотърчаха за кафето, за да уведомят ефендите, че войниците казали, днес щели да почиват, ала от утре се почвало разследването. Пълномощниците отдавна вече били тук. В първия момент след това изявление владееше всеобща тишина. После дебелият ме взе под око, сякаш се канеше да ме погълне от омраза. Нали ме смяташе за турския таен пратеник. А турският Ахмед ага заговори:

— Сихди, сигурно се сецаш какво ти казах снощи открито, а именно, че не съм юзбаши /капитан/, ами мюлазим /лейтенант/?

— А аз не съм султан /капитан/, ами наиб /лейтенант/! — призна персийският.

Тази възможност използва турският Селим ага, като ме попита:

— Нали си спомняш, че аз не съм онбаши /корпорал/, а нефер /редник/?

— А аз не дех-баши /корпорал/, а сербахс /редник/? — последва примера му персийският Селим ага.

Тогава Халеф отново се изхили и извика:

— Чуваш ли, сихди, как са принудени да го кажат, макар да не им се ще. Нещо изтиква със сила всяка лъжа към истината. Тя не може да съществува и миг по-дълго от волята на Аллах.

Четиримата „разжалвани“ велможи се стаиха като мишки, но гласът на Абдахн ефенди прозвуча рязко към нас:

— Сихди, имам една молба. Персиецът и турчинът, които живеят над вас, твърдят, че при тях са се загнездили паразити. Не могат да спят. Днес искам да разтребя горе и да наредя да вкарат по-чисти мебели. Също и при вас. Това угодно ли ви е?

— Много угодно — отговорих. — Дори съм убеден, че ще унищожиш далеч по-опасни паразити, отколкото сега си мислиш. Довечера ще ти го припомня. Остани засега със здраве! Щом стаите ни бъдат готови, ще се върнем.

Тръгнахме и побързахме към покрива при нашата наблюдателна дупка. Там узнах всичко, без самият да бъде открит. Двамата пратеници бяха вече излезли, а отдолу никой не можеше да ни забележи, тъй като лежахме по корем. Беше решено да бъдем вдигнати във въздуха днес. Това трябваше да стане след вечеря и баш чаушът беше този, който трябваше да се промъкне до прасковата и да запали фитила. Негодяите отсега се подхилкваха на ужаса, с който пристигналите вчера войници ще побързат пак да изчезнат. Абдахн ефенди приключи съвещанието с думите:

— Казаха, че днес щяло да се почне разследване. Нека се почне! Присъдата е вече произнесена и още днес ще бъде изпълнена! Знаете, че съм широко сърце, но когато работата опре до самото съществуване, тогава се вдигам на нож. С четиримата келеси е свършено! И ако войниците не пожелаят да се разкарат, ще им помогнем с нашата армия контрабандисти.

Безполезно беше да слушахме повече. Тръгнахме право към дъскорезницата, понеже приех като сигурно, че тайните пратеници се намират там. Предположението се оказа правилно, но дъскорезницата беше обградена от войници, които не искаха да ни пуснат. Аз много-

много не се церемоних. Възприех поведението на началник и просто избутах настрана двойния пост. Стопаните се зарадваха, като ни видяха. Пратениците бяха неразговорливи. Бяха научили за паспортите ни и сега изпитваха смущение, което можеха да скрият единствено под маската на съдържаност. Халеф поиска да им отвърне с „Каквото повикало, такова се обадило“ и сега на свой ред да се направи, че не ги вижда. Но аз му казах, че това не е благородно, и понеже той много държеше да минава за добър човек, охотно се отказа от отмъщението и скоро се впусна в сърдечен разговор с тях.

Войниците бяха довели бащите на съпругеската двойка — бившите началник — митница, отведени навремето във вериги и после осъдени. Те и днес все още минаваха за затворници, та желанието на тайните пратеници беше да бъдат освободени веднага щом се докаже тяхната невинност. Налозите в последните години не бяха донесли никакви постъпления, а и непредпазливо самохвалното държане на синовете на дебелия ефенди беше привлякло внимание. Възникнало бе подозрение, че тези парични извори на държавата биват отвеждани по някакъв нечуван начин в частни джобове. Двамата пълномощници, изпратени за тайно разследване, не могли нищо да открият. Те помолили да бъдат изпратени войници и двамата уволнени началници, понеже тези познавали порядките и може би щели да прозрат машинациите на своите някогашни обвинители и противници. Вчера те бяха пристигнали. Видяхме и тях, и жените им, които живееха при своите деца в дъскорезницата, но досега още не се бяха мяркали пред очите ни.

Добрите стари, невинни хорица! Личеше им на двете жени колко много са тъжили и копнели по своите мъже. А мъжете продължаваха да носят ръчни окови, свързани с вериги, които трябваше да попречат на бягството им. Аз още в първите пет минути им казах, че на другия ден вече няма да носят вериги. Но двамата тайни пратеници тутакси ме апострофираха да не се меся в техните функции. Досега те не били узнали нищо и можело да минат седмици, преди, да се открие нещо.

— Дотогава вие отдавна ще сте хвъркнали във въздуха! — отговорих аз.

— Ще сме хвъркнали във въздуха? — попита учудено персиецът.
— Как тъй?

— Къде ще спите довечера? — зададох контра въпрос.

— Естествено там, където сме спали досега — в стаите си.

— Знаете ли, че двама пратеници на персийското и турското правителство веднъж вече са идвали, за да предприемат разследване?

— Знаем. И те като нас не са намерили нищо и непредпазливо са боравили с барута и куршумите си. Бяха големи пушачи и често правеха пожар. Хвъркнали са във въздуха.

— Тъй ли? Аз пък го знам другояче. С тях се е случило същото, което трябва да се случи днес с вас и нас. Онези ви смятат за персийския таен пратеник и писаря му. Знаеш ли какво се върши понастоящем в нашите жилища?

— Чистят ги.

— И през ум не им минава! Ще вкарат други мебели естествено за да не е жалко тези да излетят във въздуха. Но в стаите ни ще бъде внесен също барут или някакво друго взривно вещество. Ще бъде сложен запалителен фитил, който ще се спусне от покрива по растящата до ъгъла на къщата праскова, фитилът ще бъде запален след вечеря от баш чауша на турския началник — митница. Ние ще бъдем убити, а после пак ще се каже, че пълномощниците са били твърде глупави, за да открият нещо, и че непредпазливо са си играли с барут и патрони.

Въздействието на тези думи беше голямо. Възцари дълбока тишина, след което от всички страни ни обсипаха стотици припрени въпроси. Пратениците поискаха доказателства.

— Идете и си ги доставете — казах аз. — Довечера! Аз ги подслушах. Разказвам само какво съм чул. Какво възнамерявате да правите, си е ваша работа. Нали ни забранихте да ви се бъркаме в нещата.

Станах от мястото си и се отдалечих, за да избегна понататъшните въпроси. Халеф ме последва. Аз му забраних да подсказва каквото и да било на тези двама мъже. Разхождахме се близо два часа. Когато се върнахме, ни бе съобщено, че са решили да се провери достоверността на нашите твърдения. Щели да претърсят внимателно нашите четири стаи и в случай че казаното от мен се потвърди, цялата банда ще бъде арестувана и разследването ще започне веднага. Следвало да се очаква, че неимоверната изненада и чувството за вина ще предизвикат бързо признание, толкова повече ако бъдат ненадейно доведени във вериги бившите началници и по този

начин на престъпниците бъде показана собствената им съдба. През ум не ми мина да изразя мнение относно този план. Посочих каменната кариера отсреща и попитах собственика на дъскорезницата:

— Онези работници твои ли са?

— Да — отвърна той.

— Произвеждате ли от време на време взривове?

— Да.

— Значи имаш запалителен фитил?

— Запас за дълго време — кимна той.

— Донеси ми тогава едно парче около четири метра. Довечера ще ни бъде необходим.

— За какво? — попита турският пълномощник.

— За да спипаме баш чауша на местопрестъплението и да направим невъзможно всяко отричане. Негодяите ще бъдат готови с „почистването“ едва когато се стъмни, та да не можем нищо да открием. Ние няма защо да претърсваме стаите. Напълно достатъчно ще е, ако открием, че запалителният шнур се спуска по прасковата. Ще го отстраним и на негово място ще сложим друг, който ще води само до покрива, не по-нататък. Искрата му ще угасне в края, което е безопасно. След вечеря ще чакаме, докато дойде баш чаушът. Веднага щом го запали, ще го заловим. Така нещата ще бъдат удостоверени и той няма да може да отрича.

Предложението намери всеобщо одобрение. Беше решено да го осъществим и Бен Адл ни покани да останем тук до свечеряване. Сторихме го с удоволствие, но през цялото време се пазехме да съобщим нещо повече.

Когато времето настъпи, аз и Халеф потеглихме. Бяхме се наели да прегледаме прасковата и да закрепим втория фитил. Нещата бяха така уредени, че никой да не пристигне преди идването на нощта. Двамата бивши началник — митница, с които трябваше да бъдат изненадани престъпниците, щяха тайно да чакат подходящия миг в кервансарая.

Собственикът на дъскорезницата помоли да присъства. Беше му разрешено.

Пристигнахме, когато вече се беше напълно стъмнило, и се запромъквахме през хрусталака, достигащ близо до въпросния ъгъл на къщата. Бързо и безшумно притичахме до дървото. Да, запалителният

шнур висеше там. Напипахме го. Не беше закрепен към дървото, а само спуснат по стеблото. Това опростяваше нещата. Размотах донесения шнур, който бе от същия номер, и го вързах с възел за първия, за да го изтегля горе с него. После се изкачих незабелязано на покрива. Халеф остана долу да пази. Докато теглех фитила, следеше донесеният да остане да виси колкото него. Тогава ми даде сигнал и се отдалечи, за да не бъде открит. Аз развързах възела и закрепих края на новия, със фитил за един стърчащ пирон. Искрата следователно можеше да стигне до него, по-нататък — не. А стария, дългия, навих на кълбо, което тъкмо се канех да пусна през отворения кепенк на стаята си, когато пристигнаха двамата пратеници и се запътиха към жилището си. Това ми даде възможност да им съобщя за находката. Премазващият камък вече се бе търкулнал и не можеше да бъде спрял. Смъкнах се отново долу, където Халеф ме чакаше при стълбите. След това се явихме на вечеря, давайки вид, че едва сега пристигаме.

Тя премина много спокойно. Днес разговорът не вървеше, макар да бяха всички тук — ефендите, двамата Ахмед ага, двамата Селим ага и даже фелдфебелът, който носеше смъртоносната искра в джоба си под формата на клечка кибрит.

Абдахн ефенди на няколко пъти става по време на яденето и излиза навън. Намираше се в голяма възбуда. Ръцете му трепереха. Лицето му имаше синкаво-сив цвят. Често си поемаше дълбоко и хрипливо дъх и може би тъкмо заради това пиеше тежкото вино като чиста вода.

Когато с Халеф се нахранихме, аз се надигнах и казах:

— Ние отиваме да спим. Аллах да дари всички ви с добра нощ и по-приятелски мисли от тези, които обитават сега тази стая!

Тогава дебеланкото скочи и ми кресна гневно, без наглед някаква причина:

— Да не би да си въобразяваш, че ще го кажа?

— Какво? — попитах.

— Думата! Крясъка, който заплашва да ми пръсне гърдите — отговори оня, като се издумка по гърдта.

— Да, така си мисля. Ти ще го кажеш.

— Не! Не! Не!

— И все пак! Трябва и си длъжен да го кажеш! Всички ние, дето сме се събрали тук, ще го чуем! Още днес! Още преди полунощ!

Той се отпусна на мястото си, подпря лице с ръце и зарида:

— Този човек! Този човек! Да се маха, вълн!

Тръгнахме си. На покрива забелязахме двамата тайни пратеници да ни чакат. Слизаха да заловят фелдфебела. Докато сме се хранели, те взели своите мерки. Войниците стояли в готовност. Лампите им светели, за да се мисли, че са си вкъщи. Посъветвах ги да имат едно око към мен, защото вероятно ще мога да им кажа кога ще дойде фелдфебелът. Когато се отдалечиха, запалихме и ние лампите. После Халеф залегна при дупката на комина да слуша. Аз седнах близо до него, готов да посегна към револвера. Онези там долу бяха във висша степен възбудени от онова, което бях казал. Решиха нито миг да не чакат с отговора на моята наглост. При наличието на светлина във всички стаи баш чаушът трябваше да отиде да запали фитила.

— Сихди, той ще се появи! — докладва Халеф, като затвори наблюдателната дупка.

— Ела тогава! Ще гледаме — отвърнах аз.

Бързо и безшумно се отправихме по покрива към ъгъла, където се намираше дървото.

— Пет! Тук ли сте вече? — нашепнах надолу.

— Да — прозвуча обратно.

— Внимавайте!

Клекнахме и погледнахме надолу. Чухме го. Той пристъпи към дървото. Кибритената клечка припламна. Когато я духна, видяхме как сякаш някаква светулка запълзя бавно нагоре по дървото. Онзи поиска да се отдалечи.

И тогава беше сграбчен. Закреця високо от страх.

— Насам! — заповядаха двамата наблюдатели. Тогава той се отскубна от тях. Но накъдето и да се насочеше, виждаше фигурите на приближаващите войници. За бягство му остана само къщата. Той изтърча в нея. Ние побързахме към отвора на комина. Отпуших го и погледнах долу. Видях ги всичките — бяха наскочали от местата си и крещяха до Бога. Видях и баш чауша. Беше грабнал острия нож от приборите за хранене и се втурна с него към пратениците, които тъкмо влизаха да го заловят отново. Можеше да се случи беда. Спуснахме се бързо долу. Коридорът и предната обикновена стая бяха пълни с войници. Всеки крещеше, колкото можеше да си разчекне устата. Запробивахме си с лакти път към трапезарията. Когато я достигнахме,

краткият ръкопашен бой беше вече отминал. Вбесеният фелдфебел беше отрязал четири пръста от дясната ръка на турския пълномощник, останал бе само палецът. А персийският мандатъор беше получил един срез направо през носа. Двамата бяха обезобразени завинаги. Освен това бяха отнесли няколко пробода и войниците, коленичили сега върху лежащия на земята човек. Те го вързаха по такъв начин, че вече не можеше да помръдне. Неговите съучастници се бяха пазили да го подкрепят.

Те седяха сега на местата си и като някои деца се правеха, че не разбират какво става. Най-напред опитах да усмиря олелията. Успях. После трябваше да бъдат прегледани ранените. Войниците се превързваха сами. Имаха превързочни материали в джобовете си. Също ръката на единия пълномощник не създаде големи мъчнотии. Но лицето на другия изискваше повече познания, отколкото тук бяха налице. Въпреки това след един час ние бяхме спрели кръвотечението и затворили, доколкото бе възможно, зеещата рана. Двамата мъже бяха белязани за цял живот, и то така, че вече не можеха да служат. Не е трудно да си представи човек в какво настроение се намираха. Въпреки раните си те настояха на работата веднага да се сложи веднъж завинаги край. А когато ги приканих да се щадят, осъществиха намерението си. Трапезарията бе превърната в стая за разпит, а стоящите в предното помещение войници получиха задача да придават подсилване на заповедите на двамата тайни пратеници.

Най-напред беше разпитан баш чаушът. Той не знаел нищо. Каза, че искал да запали при ъгъла на къщата една сигара /цигара/, ала из един път бил сграбчен. Защо, не знаел. Естествено се отбранявал. Никой мъж от Басра или Луристан не можел нещо да му заповядва. Той бил баш чауш и се подчинявал само на офицери.

Сега пълномощниците започнаха да съзнават колко погрешно бяха постъпили. Другите изненадани нехранимайковци се държаха като вързания. Тогава двамата пратеници прибягнаха към средството, на чието въздействие толкова много бяха разчитали. Накараха да бъдат доведени двамата бивши началник — митница. Собственикът на дъскорезницата ги придружаваше. Но и това не помогна. Бандата дори не се изненада — мълчеше, изплашена от появата на своите стари познати. Резултатът от целия разпит беше, че обвиняемите днес щяха да бъдат затворени поотделно, за да бъдат отново разпитани на другия

ден. След като бяха дали необходимите за целта заповеди, тайните пратеници поискаха да се отдалечат. Абдахн ефенди ми викна подигравателно:

— Ее, сихди, къде остана моята дума и къде твоята заплаха? Пълномощник на правителството ти не си, виждам го. Значи си остава версията с конекрадеца.

Тогава аз се обърнах към двамата командващи:

— Идете горе при двете митници и слезте в кладенците! Там ще откриете зимници, построени тайно с правителствени пари и съхраняващи контрабандна стока.

Двамата Ахмед аги и двамата Селим аги изкрещяха силно от страх. Откъм Абдахн ефенди се чу хъхрещо стенание. Аз продължих:

— И идете в турската стражница, в малката задна стая вляво, където има оджак. Там живее баш чаушът. Единият крак на кревата му е кух и прикован с тънка дървена шайба, която лесно може да се махне с нож. Вътре са скрити доказателствата, че тези хубостници са убили някогашните си началници.

Изпървом в стаята прозвуча всеобщ силен крясък. После Абдахн ефенди ревна към лежащия на земята фелдфебел:

— Кракът, кракът! Това значи е кракът, за който все сговореше! Човече, ще те удуша!

Поиска да се спусне към него, но беше възпрян от стражата.

— Сихди, откъде знаеш всичко това? — попита учудено полицейският пратеник.

— Остави! — ухилих се аз. — Първо направете каквото ви казвам, после ще научите повече.

— Повече? — изкряска дебелият, при което лицето му се оцвети в тъмно. — Чапкънино, ще те пребия до смърт, ще...

— Мълчи! — пресякох го аз.

И понеже не само той, а и четиримата аги понечиха да се нахвърлят върху мен, измъкнах револверите и ги сложих пред себе си. Халеф веднага показа своите. След това продължих:

— Нека двамата командващи направят каквото казах! Междувременно всички тези хора да бъдат вързани! На всеки, който се отбранява ще прониза с куршум главата.

Така и стана. Негодяите имаха страх от револверите и се оставиха да ги вържат. Абдахн ефенди беше така ужасно възбуден, че

очаквах апоплектичен удар. Гърдите му трепереха, очите кръвясали. Веднъж стана, отвори уста, сякаш искаше да говори, после седна пак и изпъшка:

— Не, не! Няма да го кажа! По-добре да умра... да умра!

Мина доста време. До полунощ оставаше може би един час, когато пълномощниците се върнаха от своето търсене. Ликуваха.

— Намерихме всичко — извика турският. А персийският продължи въодушевено:

— Доказателствата в кухня крак на кревата! Зимниците! Две обстойни сметководни книги! И куп контрабандна стока на стойност няколко хиляди!

— Ама аз съм невинен! — изрева дебелият. — Срещу мен нищо не можете да изнесете!

Тогав аз тръгнах бавно към огнището, взех четката и отстраних мръсотията. В стаята цареше дълбока тишина. Всеки знаеше, че ще настъпи нещо неочаквано. Отместих настрана плочата от огнището. Зад мен се разнесе ужасяващ крясък и тежко тупване. Крясъкът дойде от Абдахн ефенди. Беше паднал от стола. По тялото му премина спазъм. Погледът му следеше моите движения.

— Вдиг... нете ме! — изломоти. — Дръж... дръжете ме!

Четирима войници бяха необходими за изправянето и задържането на тежкото тяло. По челото му изби едра пот. Човек не може да си представи по-ужасен страх от този, който сега излизаше наяве от това безформено тяло. Бръкнах в дупката, извадих кошничката и я поставих — такава беше мястото — точно пред ефендите.

— Виждаш, паразитите бяха унищожени! — казах. — Аз съдържах думата си. Дадох ти време до полунощ. Още няколко минути и всичко ще е минало.

Тогав той отвори уста и първо тихо, а после все по-силно изтръгна от себе си:

— И не въведи нас в изкушение... но ни избави от лукавия... избави ни от Абдахн ефенди и неговите приятели!

Докато ефендите говореше, четиримата войници бяха снели ръце от него. Внезапно, сякаш някаква чужда, външна сила го завъртя около собствената му ос. Той се свлече на колене и рухна бавно като рехава

купчина пръст или пепел. Прегледах го. Беше мъртъв. Сетне се обърнах към двамата пълномощници:

— Тук стои християнинът, когото поискахте от Бога. А словата, които Абдахн ефенди трябваше да изрече, прозвучаха.

— А аз ви предупредих за това богохулство — намеси се в думите ми собственикът на дъскорезницата. — Исках да ви предупредя за последиците.

— Те действително дойдоха — прекъсна го турчинът, като вдигна чукана от ръката си. — Трябва да напусна службата. Ала преди туй ще науча тези хърсъзи да вярват в Бога, както аз бях заставен чрез теб да вярвам в него!

— Такива хора — обади се персиецът — не могат да го опознаят в неговата любов, а единствено в неговата справедливост. И тя ще им бъде въздадена буква по буква, сричка по сричка, дума по дума! Сихди, ти ни победи. Но аз въпреки това ти благодаря.

— Аз също — прибави турчинът. Двата ми подадоха ръце. Аз ги помолих:

— Не искам благодарност, а само справедливост за тези тук. — Посочих бившите началник — митница. — Можете ли да отворите техните вериги?

— Да, ние имаме ключовете за гривните.

— Тогава ги освободете, защото тяхната невинност е доказана.

Оковите на затворниците бяха снети. Двамата бяха толкова изтощени, че не пожелаха да присъстват на съдебното заседание. Аз изпитвах същите чувства. Те поискаха да се върнат в турския кервансарай, където обещах скоро да ги последвам. Но понеже бях необходим като свидетел, Халеф също, трябваше да упомена по какъв начин сме се добрали до тези точни факти. После бяхме освободени. Трябваше само да обещаем, че ще останем наблизко, докато работата днес се уреди. В турския кервансарай срещнахме двете възрастни жени от мелницата и младата стопанка. Въпреки тъмнината те бяха дошли през обширната гора, за да бъдат заедно с другите. Каква любов и признателност бе проявена към нас от всички страни, няма да описвам. След един час получихме известието, че в кошницата на мъртвия ефенди били намерени решенията на всички загадки и било отстранено всяко съмнение. Било изпълнено всяко желание. След още един час дойде един лейтенант с няколко войника и донесе всичките

ни вещи, които се бяха намирали в нашите две стаи. Трябваше да кажем дали нещо не липсва, но не липсваше нищо. На въпроса защо ни носят нещата, получих отговора, че днес ще спим другаде. А след половин час дойдоха самите пълномощници. Бяха много сериозни и осведомиха, че разследването по случая е минало. Изясняването на обема на злоупотребите изисквало повече време. Него можели да поверят в ръцете на собственика на дъскорезницата. С помощта на двамата стари, честни началници — сега отново назначени — той може би щял да въведе ред и право. За днес оставало само да се вземе съдебно решение. Ясно им било, че ако ние не сме се били оказали помни от тях, днес сме щели заедно да излетим във въздуха. Как е изглеждало навремето това събитие, много им се искало да разберат. Ето защо сега изнесли всичко, което не бивало да бъде взривено, и спуснали стария запалителен фитил. Необходимо било само да бъде запален и експлозията щяла да последва. В никой случай не бивало да се съжалява за смрадливите паразити, намиращи се вътре.

Идеята беше наистина изненадваща. На нас взривът не можеше да навреди, тъй като седяхме защитени в сарая. Най-любопитен за това зрелище се оказа моят дребен Халеф. Той помоли самият да запали фитила, но за целта за съжаление вече бил определен друг мъж. Той стоял до прасковата и чакал сигнала. Беше даден. Клечката пламна. Видяхме едно огнено червейче да се изкачва нагоре по стъблото, напреко през клоните, достигна равния покрив и изчезна, за да пробяга към четирите стаи. Мислите ми го следваха дотам и внезапно ми просветна. Из един път вече знаех какво целяха двамата мандатъори с тази експлозия. Това не беше фойерверк, а екзекуция. В помещенията, които бяхме обитавали, сега се намираха престъпниците. Те трябваше да излетят във въздуха, както бе определено за нас, и както веднъж вече се бе случило. Веднага щом достигнах до това прозрение, у мен се породило желанието да предотвратя ужасното събитие. Но беше твърде късно. Искрата беше достигнала своята цел. Последва мощна експлозия, грохот, свистене. Изви се огнен стълб, разшири се и високо горе се раздели. После чухме стоварването, пращането и плющенето на падащите по земята отломки. Нас ни закриляше покривът. Впрочем никой не бе ударен, понеже всички са били предварително предупредени.

— Чудесно! Великолепно! Превъзходно! — извика Халеф. —
Такъв сеир...

— Мълчи! — пресякох му аз излиянията. — Излез навън!
Погледни развалините, късовете кости и разръфана плът!

— Аха! Ти подозираш нещата, сихди? — попита турският
пратеник.

— Да, подозирам ги! — отвърнах.

— И го намираш справедливо?

— Кое е справедливо? На земята е справедливо всичко и нищо.
Но аз се ужасявам от вас. Тръгвам си. Каквото трябваше да сторя тук,
аз го сторих. Може би щях да остана по-дълго, тъй като тук намерих
добри хора, за които се радвам, ала гледката на вашето грозно, голо
отмъщение ме тласка надалеч. Хайде, Халеф, да вървим!

Двамата пратеници посегнаха да ме задържат и персийският
заговори:

— Остани тук! Ние също те обикнахме. Помисли какво са
сторили тези хора! Двама пълномощници погубени! Двама капитани и
двама старши лейтенанти погубени! Четирима ординарци погубени!
Двама началници невинни хвърлени във вериги! Днес отново
възнамерявах да погубят четирима души! По всяко време готови да се
изколят един друг! Ограбили държавата с милиони. Към това безчет
извършени злодеяния, които не познаваме, и куп престъпления, които
щяха да се случат, ако не бяхме ги обезвредили. Имай предвид също,
че аз не съм твоят Бог на християните, в който ме принуди да вярвам, а
само един човек, един служител, задължен да брани ближните си от
таква зверове! Помисли също за моето лице и за кървящата осакатена
ръка на моя другар!

— Мисля за всичко! — отговорих. — При мен везните натежават
дори по-тежко отколкото при вас. Аз мога да ви обвиня точно толкова
малко, колкото войникът касапина или дерача на кожи. Но нещо ме
отблъсква от вас. Халеф, доведи конете! Тръгваме!

Едва беше излязъл и чухме кръсък от неговата уста. Беше
настъпил нещо. Вдигна го и го внесе вътре да го разгледа на
светлината. Беше човешка мишница! Откъсната от рамото!
Разкъсаните мускули висяха по нея. Жените изкрещяха. Халеф се
уплаши.

— Какво направихте? — попита двамата пълномощници.

— Съдихме! — отвърна турският. — Първо наредихме да отнесат горе трупа на ефендите, а после и пленниците. Те бяха толкова здраво вързани, че не можеха да помръднат.

— Те знаеха ли какво ще се случи с тях?

— Естествено! Иначе все едно нямаше да има наказание.

— Ама ние не ги чухме да крещят!

— Защото не можеха. Бяха със запушени уста. Справедливостта го изискваше.

— Справедливостта! — изсмя се хаджията. — И нямаше ли милост?

— Милост? За какво?

— За какво? Като че човек трябва специално да заплаща и милостта!

Той хвърли пред нозете на пълномощниците ужасната останка и пристъпи по-близо до тях.

— Кой предаде тези хора в ръцете ви? Ние! Кой откри всичките им деяния? Естествено ние! А на кого в продължение на три седмици бе невъзможно да прояви и най-малката следа от дух и годност? На вас? И въпреки това резил вие се считате призвани да вземате решения относно наказание и милост, живот и смърт, блаженство и проклятие? Окаяни шейтани, дето все за справедливост приказвате, а самите се нуждаете от милост и състрадание!

Тръгна. Другите също се отдалечиха, без дума да кажат. Само чифликчийката спря при изхода и ми отправи думите:

— Прощавай, ефенди! Ужасното ни прокужда. Ще си вървим у дома, там земята е чиста! Вярно ли е, че ще напуснеш долината?

— Да, веднага!

Тогавя тя склочи ръце, подви колене и погледна нагоре към мен с покъртителна молба. Разбрах я.

— Добре, ще дойда! — усмихнах ѝ се с благодарност. Тя нададе ликуващ вик и побърза след другите.

— Значи ти победи и тук — рече персийският пратеник, останал заедно с турския. — Добър път!

— На добър час! — каза и турският. Излязоха. Останахме сами.

Халеф доведе конете, които беше оседлал със светкавична бързина. Увери, че едва ли не се задушавал в тукашния въздух. Поехме по пътя, по който бяхме дошли предния понеделник — покрай

турската митница, малко назад и после надясно във великолепия, свободен от прах и мръсотия въздух на платото.

Минаваше три часът след полунощ. Не ни се налагаше да пътуваме, а само да яздим. След толкова дълга почивка конете се нуждаеха от движение, а ние трябваше да издишаме от душата еманациите на долината. Там долу владееше мрак. Тук горе ни поздравяваха звездите. Тънкият сърп на нарастващата луна висеше на небето. Описахме голям, широк завой на запад, към север и обратно на изток. Не познавахме местността, но тъкмо това ни бе добре дошло, тъй като отклоняваше мислите ни от събитията през последните часове. Когато денят започна да сивее, намалихме ход, понеже приближавахме целта. Халеф вече не можеше да понася дългото мълчание. Започна да обсъжда преживяното, а аз сметнах за свой дълг да се съгласявам, та да му олекне на сърцето.

Слънцето изгря точно когато видяхме пред себе си дъскорезницата. Сред мрачните, грозни земни събития от изминалата нощ тя ни се стори като картина от градината на Едем, огряна от чистия, свят блясък на небето. Потокът шумеше закачливо, колелото скрибуцаше, трионът възхваляваше собственото си усърдие. По двора се пъчеха пауни. Гълъби къпеха нежното си оперение в утринните зари. Две кучета се затичаха към нас, размахали опашки. Вратнята се отвори и от нея избликнаха ликуващите деца с големи букети рози в ръка, после бащата и майката, бабите и дядовците, подире им едно малко котенце, което не беше си отспало и веднага седна да мие с лапи ококорените си очички. А от всички ъгли занадничаха главите на ратаите и ратайкините, на работниците и външните хора, случайно присъстващи тук.

— Какво гъмжило! — провикнах се радостно. — Че ще има ли място и за нас?

— Дали щяло да има място, казва! — осведоми майка си с угрижен тон малкото момиченце.

— Предостатъчно! — отговори тази. — За такива мили гости — винаги. Кажи му го и му дай букета си!

Детето ми поднесе розите и заприказва:

— За такива мили букети — винаги! Ето ти твоя гост! Предостатъчно!

Всички се засмяхме. Ние слязохме от конете и бяхме отведени с радостни възгласи в къщата, после през задната врата във в градината. Под сенчестите дървета там светлееше с белотата си една малка къщичка. Домакините ни помолиха да погледнем дали ще ни хареса за жилище и се върнаха. Закуската била готова. Къщичката се състоеше от две малки, приятни стаички. В едната намерихме бележка, на която пишеше: „За шейха на хаддедихните.“ Халеф мушна букета си в една делва с вода и възкликна:

— Значи тук ще живея аз. Ти можеш да си вървиш.

В другата стая видях втора бележка, на която пишеше: „За него.“ Без титла и име. Аз също натопих розите си във водата. Тогава Халеф дойде при мен и попита:

— Погледна ли вече през прозореца? Ако ли не, то погледни!

Посочи в направлението, което имаше предвид. Погледът ми се спря между стволите на високите иглолистни дървета точно на онова място в долината на потока, където се намираха двете пейки. Там се бе молила майката с децата. И сега седеше някой там — една много висока, много суха и много изтерзана жена. Държеше главата си сведена и трябва да се молеше — ръцете ѝ бяха склучени. Това беше... спасената душа на Абдахн ефенди.

— Значи тя е тук — каза той. — Хората са я приели. Ще останем ли и ние?

— Да, ще останем.

— Слава на Аллах! Колко ме радва това! Когато подслушахме притежателя на дъскорезницата с двамата адютанти, чухме да казва в отговор на техните хулства: „Бог чу това! Той ще го превърне в наше избавление и благословия!“ Той го стори. И затуй аз повтарям. Да въздадем на него хвала, хвала и слава, чест и благодарност!

* * *

За по-пълно разбиране на този създаден през 1909 година разказ, значи малко преди смъртта на автора, трябва да се дадат следните необходими пояснения.

Писателят ни отвежда в областта Джан, в превод „душа“. С това той иска да подсказе, че всичко, което разказва, се развива на душевна

територия. „Улухм“ е множествено число от „Илм“ /наука/. Тази планинска верига сочи за вътрешното извисяване, постигано чрез възпитание и обучение на душата. Името на собственика на дъскорезницата Бен Адл означава Син на справедливостта, която трябва да се търси само по висините, не по низините на живота. При Бен Адл се събират всички, допринесли Абдахн ефенди да бъде предоставен на проклятието на собствените му дела.

„Абдахн“ е множествено число от „беден“, тоест „тяло“. Той следователно символизира „плътския“ човек, за когото имат стойност единствено телесните наслади, а душата си, представена посредством неговата жена, той напълно занемарява и оставя да крее. Неговият кервансарай представлява същината на епикурейския живот, който не познава по-високи цели. Дори богатата от по-висок порядък, които не могат да бъдат извоювани без лична жертва /мито/, той съумява да присвои без усилие. Затова е предводител на контрабандистите, които въртят търговия с душевни стойности, и бива подкрепян от двама Ахмед аги. Всеки от двамата се представя за „душа — човек“, ала всъщност те са само възплъщения на Безогледността /Булдогската муцуна/ и Алчността /Птичето лице/. По същия начин двамата Селим ага, техни подчинени, изобразяват Лукавостта /Лисичия лик/ и Измамата /Невестулковия облик/. За да постигнат своите низостни цели, те не се свенят да си послужат с баш чауша, Злодеянието. Ясно е, че един такъв светоглед, една такава жизнена позиция не може да устои на едно строго разследване /чрез двамата тайни пратеници/. Присвоените звания се отделят едно подир друго от „извисените аги“ и накрая те се явяват в своите истински образи, стоящи на най-високото стъпало на инстинктите. Абдахн ефенди рухва, когато бива подтикнат към осъзнаване, признаването на своите опасни за обществото възгледи, изложено в молбата: „Избави ни от Абдахн ефенди и неговите приятели!“

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.